

Psihosocijalne odrednice partnerskih odnosa

Marković, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:167793>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Ivana Marković

**PSIHOSOCIJALNE ODREDNICE
PARTNERKIH ODNOSA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Ivana Marković

**PSIHOSOCIJALNE ODREDNICE
PARTNERSKIH ODNOSA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Lovorka Brajković

Zagreb, 2022

Sažetak

Mnoga istraživanja su se bavila tematikom ljubavi, no malo istraživanja u fokusu ima subjektivan doživljaj osobe o vlastitom romantičnom odnosu. Kako bismo dobili uvid u vjerovanja i stavove sudionika o njihovoj romantičnoj vezi u istraživanju je korišten kvalitativni pristup. Glavni cilj istraživanja bio je ustanoviti neke odrednice, vjerovanja i stavove sudionika o njihovim partnerskim odnosima. U istraživanju je sudjelovalo 20 sudionika, a kako bi bilo ostvaren cilj istraživanja podaci su prikupljeni pomoću polustrukturiranog intervjua. Prosječna dob sudionika je bila 24 godine, ciljana dob sudionika je bila mlađa odrasla dob, zato što je to dob u kojoj osobe najčešće stupaju u ozbiljnije partnerske odnose, koji često i potraju do kraja života. Tematskom analizom prikupljenih odgovora određene su četiri kategorije: *Razvoj ljubavi*, *Što nam partner predstavlja*, *Bez truda nema uspjeha* i *Realna ljubav*. Od četiri šire teme, svaka obuhvaća određeni broj podtema, na sljedeći način. *Razvoj ljubavi* obuhvaća: *Početna privlačnost* i *Potrebno je vrijeme*. *Što nam partner predstavlja* se sastoji od podtema: *Bliskost* i *Zajedništvo*. *Bez truda nema uspjeha* obuhvaća potkategorije: *Komunikacija je sve*, *Briga za drugu osobu* i *Prilagodba*. Dok *Realna ljubav* okuplja teme: *Strahovi*, *Praktičnost*, *Promjene u ljubavi* i *Sukobi*. Zanimljivo je istaknuti kako većina sudionika smatra da na neki način možemo utjecati na to prema kome ćemo razviti ljubav. U svojim romantičnim vezama sudionici su istaknuli važnost komunikacije, aktivnog rješavanja sukoba, ali i važnost truda bez kojeg veza ne bi bila uspješna. Nalazi ovog istraživanja daju uvid u vjerovanja i stavove sudionika kada su njihovi vlastiti partnerski odnosi u pitanju.

Ključne riječi: partnerski odnosi, romantični odnosi, vjerovanja o ljubavi, stavovi o ljubavi

Psychosocial determinants of romantic relationships

Summary

Many studies have dealt with the topic of love, but few of them focus on the subjective experience of a person's romantic relationship. In order to gain insight into the respondents' beliefs and attitudes about their romantic relationship, this research used a qualitative approach. The main goal of the research was to establish some determinants, beliefs and attitudes of respondents about their partner relationships. 20 respondents participated in the research, and in order to achieve the goal of the research, data were collected using a semi-structured interview. The average age of the respondents was 24 years, the target age of the respondents was young adulthood, because this is the age at which people most often enter into more serious partner relationships that often last for the rest of their lives. Four categories were determined by the thematic analysis of the collected responses: the development of love, what the partner represents to us, there is no success without effort, and real love. Of the four broad themes, each includes a certain number of sub-themes, as follows. *The development of love* includes: *Initial attraction* and *It takes time*. *What a partner represents to us* consists of subtopics: *Closeness* and *Togetherness*. *Without effort there is no success* includes sub-categories: *Communication is everything*, *Caring for the other person* and *Adaptation*. While *Realistic love* brings together the following topics: *Fears*, *Practicality*, *Changes in Love* and *Conflicts*. It is interesting to point out that the majority of respondents believe that we can in some way influence who we will develop love for. In their romantic relationships, respondents emphasized the importance of communication, active conflict resolution, but also the importance of effort, without which the relationship would not be successful. The findings of this research provide insight into the beliefs and attitudes of respondents when it comes to their own partner relationships.

Keywords: partner relationships, romantic relationships, beliefs about love, attitudes about love

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. <i>Definicije ljubavi</i>	1
1.2. <i>Teorije ljubavi</i>	2
1.3. <i>Partnerski odnosi</i>	4
1.4. <i>Odrednice privlačnosti</i>	4
1.5. <i>Uloga privrženosti u partnerskim odnosima</i>	6
1.6. <i>Zadovoljstvo i kvaliteta odnosa</i>	7
1.7. <i>Potrebe</i>	8
1.8. <i>Razvojni kontekst</i>	9
2. Cilj	10
3. Metoda	10
3.1. <i>Sudionici</i>	11
3.2. <i>Postupak</i>	11
3.3. <i>Obrada podataka</i>	13
4. Rezultati	13
4.1. <i>Razvoj ljubavi</i>	16
4.2. <i>Što nam partner predstavlja</i>	19
4.3. <i>Bez truda nema uspjeha</i>	21
4.4. <i>Realna ljubav</i>	26
5. Rasprava	30
6. Zaključak	36
7. Literatura	37
8. Dodatak	40

1. Uvod

Ljubav je oduvijek bila tema istraživanja ne samo u znanstvenom smislu, ljudi su oduvijek pokušavali razumjeti ljubav. Ljubavlju se nisu bavili samo pjesnici, filozofi i umjetnici nego i laici koji su pokušali razumjeti što je ljubav i kako ju najbolje možemo definirati. Ljubav nema jednu definiciju, isto tako nema ni samo jedan oblik. Postoje razne vrste ljubavi koje ljudsko biće može doživjeti, ljubav prema roditelju i drugim članovima obitelji, prijateljska ljubav, ali romantična ljubav je ona koja se odražava na puno segmenata života neke osobe što ju čini interesantnom za proučavanje (Sprecher i Fehr, 2006).

1.1. Definicije ljubavi

Neki autori na ljubav gledaju kao trojstvo afektivne vezanosti, pažnje i seksualnog ponašanja (Stefanović Stojanović i Nedeljković, 2013). Romantičnu ljubav u plemenu Taita u Istočnoj Africi gledaju kao kombinaciju strastvene i partnerske. Oni ljubav smatraju primarnim ciljem kojeg pojedinac treba postići. Kombinacija partnerske i strastvene ljubavi znači da u odnosu postoje intimnosti i naklonosti, koji su karakteristični za partnersku ljubav. Uz to je prisutan osjećaj strasti i fiziološka pobuđenost kao kod strastvene ljubavi. Partnerska ljubav se može doživljavati i u neseksualnim vezama, kao što su prijateljski odnosi, ali i seksualnim vezama u kojima se osjeća intimnost i bliskost. Strastvena ljubav je praćena osjećajem intenzivne čežnje za drugom osobom uz fiziološku pobuđenost prema osobi. No, takvo poimanje ljubavi nije specifično samo za to pleme. Uzvratanjem osjećaja ljubavi osjećamo se uzbuđeno i ushićeno, a u slučaju da ljubav ostane neuzvrćena osoba osjeća tugu i očaj (Bell, 1995, prema Aronson i sur, 2005).

Gao (2001) vjeruje da je važno istaknuti kako se poimanje ljubavi i romantičnog odnosa razlikuje ovisno o kulturi u kojoj živimo. Za razliku od zapadnjačkih kultura u kojima se njeguje autonomija i jedinstvo partnera, u istočnjačkim kulturama kao što su kineska i japanska na ovisnost o partneru se gleda pozitivno. Zanimljivo je primijetiti kako kineski parovi naspram američkih parova u vezama izražavaju manje strasti dok su prisutni jednako jaki osjećaji prisnosti i obvezivanja. Također u azijskim kulturama pojedinci više njeguju partnerstvo i praktične dijelove odnosa kao što su sličnost u porijeklu, zanimanje i

roditeljstvo. U zapadnjačkim kulturama mlade osobe više gledaju na ljubav kroz spoj dubokih osjećaja i fizičke privlačnosti (Dion i Dion, 1993). Osim različitih kulturoloških pristupa, evolucijski pristup u proučavanju ljubavi, ljubavi daje važnu ulogu kako bi se osiguralo produženje ljudske vrste (Buss, 2006).

1.2. Teorije ljubavi

Postoje mnoge znanstvene teorije ljubavi u nastavku ćemo se osvrnuti samo na neke od njih koje su se činile relevantnima za ovo istraživanje.

Teorija socijalne razmjene koja govori kako će ljudi stavove o svojim odnosima temeljiti na percepciji o tome koliko od tog odnosa dobivaju i koliko imaju gubitaka. Osim toga stavovi će ovisiti i o vrsti odnosa koju osoba misli da zaslužuje kao i o vjerovanju da s nekom drugom osobom možemo imati bolji odnos. Također zadovoljstvo vezom ovisi o razini očekivanja, točnije o tome koliko ljudi očekuju dobitaka i gubitaka od vlastite veze (Kelley i Thibaut, 1978, prema Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Prema teoriji jednakosti ljudi su u odnosima usmjereni na jednakost u odnosu. To znači da su dobici, gubici i doprinosi jedne osobe u odnosu jednaki onima druge osobe (Homans, 1961, Walster, Walster i Berscheid, 1978). Prema ovoj teoriji najuspješniji su oni odnosi u kojima prevladava jednakost, odnosno u kojima oba partnera imaju jednaku percepciju dobitaka, gubitaka i ulaganja. U odnosima u kojima to nije tako, jedna osoba osjeća da dobiva previše dok druga premalo. Tadinac i sur. (2007) tvrde da osobe teže tome da su u odnosu ravnopravne, no ako to nije tako oni koji su zakinuti osjećaju se ljuto, dok kod povlaštenih prevladava osjećaj krivnje.

Odanost osobe, prema modelu ulaganja, u nekoj vezi ovisi o zadovoljstvu samom vezom, ali u terminima dobitaka, gubitaka i razine očekivanja. Također ovisi o razini očekivanja od alternativne veze i o tome koliko je osoba toga uložila u vezu, što bi prestankom iste bilo izgubljeno. (Aronson i sur, 2005; Tadinac i sur, 2007).

Jedna od najpoznatijih teorija ljubavi je Sternbergova triangularna teorija ljubavi koja se sastoji od tri komponente: intimnost, strast i odanost. Prva se odnosi na osjećaj bliskosti i povezanosti koji sačinjavaju emocionalni aspekt veze, drugu komponentu sačinjava seks, privlačnost i povezana je za ponašajnim aspektima odnosa. Treća komponenta se odnosi na odluku da budemo s nekom osobnom i potencijalnu dugoročnu vezu što predstavlja kognitivni

aspekt partnerskog odnosa. Sve tri komponente su se pokazale kao visoko povezane sa zadovoljstvom u vezi (Lemieux i Hale, 2000).

U prijašnjim istraživanjima (Lemieux i Hale, 1999) je pokazano kako su komponente intimnosti i odanosti izraženije kod žena za razliku od muškaraca. S obzirom da se radi o nevjenčanim osobama, postoji mogućnost da su takvi rezultati prisutni radi želje da se žene nalaze u stabilnoj monogamnoj vezi. Istraživanje ilustrira kako i kod muškaraca i kod žena komponente intimnosti i strasti poprimaju više rezultate što je u skladu sa Sternbergovim pretpostavkama da su mlađe veze karakterizirane intimnošću i strasti. Teorija pretpostavlja i promjene u komponentama tijekom vremena. Sternbergova je pretpostavka da će intimnost u uspješnoj vezi naglo rasti, zatim postupno opadati. Komponenta strasti se povećava, a kada dosegne vrhunac konstantno polagano opada. Komponenta odanosti naglo i postojano raste na početku veze, no stalnost odanosti ovisi o uspješnosti veze. Autori (Lemieux i Hale, 1999) predlažu da je najbolji način za istraživanje promjena komponenti primjena longitudinalnog nacrta sa parovima koji su dugoročno u vezi.

Prema Leeu (1997) stilovi ljubavi ne opisuju ljubav kao takvu, nego nam nude opise ljubavi u smislu ponašanja osoba u njihovim ljubavnim odnosima. Ova teorija opisuje isključivo ponašanje odraslih osoba u ljubavnim vezama. Izdvaja se ukupno 6 stilova romantične veze, a to su: Eros, Ludus, Storge, Mania, Pragma, Agape. Eros je strastvena, fizička ljubav u kojoj je važan partnerov fizički izgled, osobe se lako upuštaju u vezu. Fizički izgled partnera odgovara onoj slici koju osoba ima u glavi kao ideal ljepote. Ludus je zaigran pristup ljubavi, označava ljubav sa puno igrice, osobe ljubav u tom slučaju ne doživljavaju naročito ozbiljno. Takve veze su uglavnom kratkoročne, ponekad i sa više partnera istovremeno, partneri često neželjeno izazivaju štetu drugoj osobi. Storge je stil ljubavi koji se razvija sporo, kroz razvoj naklonosti, prijateljstva i dugoročnog obvezivanja. U Storge stilu ljubavi veliku ulogu ima sličnost među partnerima. Pragma ili praktična ljubav je zdravorazumska i realna, uključuje razmatranje partnerovih karakteristika i sociodemografskih obilježja, postoji potreba da partner zadovolji određene kriterije. Mania je emotivna, opsesivna, ljubomorna, s puno oscilacija u odnosu. Osobi je često potrebna potvrda ljubavi od partnera. Agape je nježna, nesebična i altruistična ljubav, osobe ne misle na sebe nego na svog partnera i na ono što bi za njega mogli učiniti. Osoba voli partnera bez da traži nešto za uzvrat.

1.3. Partnerski odnosi

Ljudi su oduvijek sklapali partnerstva, uz prisustvo ljubavi ili bez nje, a u današnje vrijeme odluka o zasnivanju obitelji i braku se odgađa za stariju dob (Žugić, 2002). Mladi često ne shvaćaju romantičnu vezu kao pripremu za budući zajednički život. No, mladi parovi se sve češće odlučuju na zajednički život, tzv. kohabitaciju prije sklapanja braka. Kohabitacija se definira kao oblik zajedničkog života bez građanske ili crkvene registracije. Kao neke od razlika između kohabitacije i bračnog života autori ističu manji stupanj obvezivanja i odanosti, labilniji odnos, veću anatomiju partnera, kao i veću uključenost oba partnera u kućanskim poslovima (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Neki parovi se odlučuju na bračni život tek nakon zajedničkog suživota, a takav način života je po svemu isti kao brak osim što taj oblik suživota nije ozakonjen. Mnogi misle da je iz izvanbračne zajednice lako „izići“ odnosno da je lako prekinuti vezu, no zakonski gledano, nakon pet godina zajedničkog života država priznaje izvanbračnu zajednicu te se imovina tretira kao zajednička po čemu je to istovjetno bračnoj zajednici (Tadinac, Kamenov i Hromatko, 2007).

Neki od parova se odlučuju na izvanbračnu zajednicu kao trajni oblik zajedničkog života, jer kako navode smatraju svoju vezu brakom bez vjenčanog lista (Čalić, 1995, prema Volenik i sur., 2021), dok se u Hrvatskoj parovi za kohabitaciju uglavnom odlučuju kao za prijelaznu fazu prije bračnog života. Koračević (1999) navodi kako se vrednovanje braka svodi na procjenu zadovoljstva i sreće partnera u tom odnosu, čime se brak svodi na osobno zadovoljstvo odnosom te time on postaje krhkiji jer se promjenom u sreći i zadovoljstvu povećava nestabilnost i ugrožava brak.

1.4. Odrednice privlačnosti

Za poticanje razvoja romantične veze često je potrebna sličnost koja se definira kao podudarnost vlastitih interesa, stavova, vrijednosti, podrijetla ili nekih drugih karakteristika s onima druge osobe. Za razliku od poznate narodne mudrosti „suprotnosti se privlače“, znanstveno je dokazano da su ipak sličnosti ono što nas privlači. Kada je sličnost u pitanju dolazi do tri objašnjenja zašto nam se slične osobe sviđaju. Prvo se odnosi na to da se i mi sviđamo ljudima koji su nam slični, nadalje slične osobe nam pružaju pozitivno vrednovanje, odnosno osjećaj da smo u pravu i konačno o osobama koje se s nama ne slažu u bitnim pitanjima imamo tendenciju donošenja negativnih zaključaka (Aronson i sur, 2005).

Teorija koja govori u prilog tome da se partneri koji imaju zajedničke karakteristike privlače zove se teorija sličnosti (Luo i Klohen, 2005). Mnoga istraživanja pokazuju kako s većom sličnosti među partnerima raste zadovoljstvo odnosom i samim time vjerojatnost da će partneri ostati zajedno (Caspi i Herber, 1990, prema Berk, 2008). Teorija komplementarnih potreba govori o privlačnosti između osoba koje imaju negativnu korelaciju na nekoj varijabli. Dakle, osobu privlači osoba koja ima neke karakteristike koje ona sama ne posjeduje (Watson, Hubbard i Wiese, 2000).

Malo znanstvenih dokaza ide u prilog vjerovanju da se suprotnosti privlače. No, prilikom odabira partnera postoje neke razlike između muškaraca i žena. Kod žena važnu ulogu imaju inteligencija, ambicioznost, moral i ekonomski status, dok muškarci veću važnost pridaju fizičkom izgledu i majčinskim vještinama. Isto tako muškarci preferiraju mlađe partnerice, a žene biraju partnera iste dobi ili nekoliko godina starijeg partnera (Stewart, Stinnett i Rosenfeld, 2000). Ovakve nalaze nam pomaže objasniti evolucijska teorija na način da žene traže partnera koji može osigurati opstanak i dobrobit njihove djece, dakle ženama je bitna mogućnost zarađivanja i emocionalna posvećenost kod partnera. S druge strane, muškarcima je bitno da partnerica ima sposobnost rađanja i brige za potomstvo. Buss (2001) tvrdi da upravo zbog toga žene češće teže ka psihičkoj prisnosti prije stupanja u fizički odnos, dok muškarci često brže žele da odnos prijeđe u tjelesni. Isto tako muškarci ranije i s više upornosti traže seks i to sa većim brojem partnerica, dok žene više biraju s kim će imati seksualne odnose.

Socijalni psiholozi su otkrili da na razvijanje prijateljskih ili drugih odnosa utječe učestalost viđanja i interakcije s određenom osobom, što se naziva učinak blizine. Naime, što s nekom osobom imamo češće susrete i interakciju, veća je vjerojatnost da će nam se ta osoba svidjeti. Za razliku od učinka blizine u nekim situacijama je potreban samo učinak izloženosti, gdje se samim izlaganjem neke osobe povećava vjerojatnost da nam se ista i svidi (Aronson i sur., 2005).

Osim već navedenog uzajamno sviđanje i fizička privlačnost također pridonose našim osjećajima prema nekoj osobi, Atkinson (1989, prema Aronson i sur., 2005) napominje da su ta dva konstrukta često spominjana pri opisima zaljubljivanja. Uzajamno sviđanje ponekad može biti bitnije za razvijanje osjećaja od sličnosti, što bi značilo da saznanje da se mi nekome sviđamo određuje našu naklonost ka toj osobi.

1.5. Uloga privrženosti u partnerskim odnosima

Privrženost prvi istražuje Bowlby, dok Mary Ainsworth definira tri stila privrženosti, a to su: sigurni, odbacujući i ambivalnetni. Prva istraživanja su provođena na način da se promatra reakcija djece nakon što primarni skrbnik napusti prostoriju te kada se taj isti skrbnik u nju vrati. Prema autorici način privrženosti sa primarnim skrbnikom određuje načine vezivanja u odrasloj dobi (Rakočević-Medojević, 2016).

Obrasci privrženosti mogu imati značajnu ulogu u odnosima kasnije u životu na način da se prenose do odrasle dobi, određuju osjećaje, ponašanje i stavove prema bliskim osobama (Madey i Rodgers, 2009). Razlike u privrženosti su skup prototipa, modela i interakcija koje odraslima pomažu da organiziraju svoju romantičnu vezu (Hazan i Shaver, 1987, prema Madey i Rodgers, 2009). Usvojeni načini vezivanja u djetinjstvu očituju se u partnerskoj vezi s obzirom da se radi o dominantnom odnosu kod odrasle osobe.

U literaturi se često navode razlike u funkcioniranju u ljubavnom odnosu s obzirom na tip privrženosti. Ovisno o tipu privrženosti ljudi biraju partnere koji potvrđuju njihova vjerovanja o sebi (Brennan i Shaver, 1995). Neki autori (Gallo i Smith, 2001) ilustriraju kako stil privrženosti može odrediti ponašanja ljudi u romantičnim odnosima s naglaskom na bolje funkcioniranje sigurno privrženih parova. Sigurno privržene osobe češće svoje veze smatraju sretnima, prijateljskim i lojalnim vezama, te su veze obično i dugotrajnije. Nesigurni tipovi iskazuju manje povjerenja, probleme s vezivanjem, više ljubomore kao i okupiranost partnerom (Rakočević-Medojević, 2016). Sigurno privržene osobe u većoj mjeri ostvaruju ljubavne odnose, zadovoljniji su vezama i rješavanjima sukoba. Autorice prikazuju rezultate koji govore o tome kako nesigurno privrženi pojedinci partnerima pripisuju ponašanja kojima se smanjuje povjerenje među partnerima. Također je dokazano kako osobe s različitim tipovima privrženosti na različite načine rješavaju sukobe u romantičnom odnosu (Crockett i Randall, 2006).

Mikulincer (2007, prema, Stefanović Stojanović i Nedeljković, 2013) ističe kako afektivna vezanost u nekom smislu može objasniti i aspekte seksualnog ponašanja kao i aspekte pažnje. Anksiozne osobe iskazuju više empatije, brige u seksu i stres. Madey i Rodgers (2009) ističu kako sigurno privrženi partneri pokazuju bolju intimu, odanost, komunikaciju i samootkrivanje. Anksiozni također imaju i više konflikata na dnevnoj bazi. Dok su izbjegavajući emocionalno distancirani i nepovjerljivi prema partneru kao i manje zadovoljni vezom. Sigurna privrženost predviđa intimnost i odanost što predviđa bolje

zadovoljstvo vezom također intimnosti u vezi pridonosi stabilnost odnos, dok je strast izraženija u kratkotrajnim vezama.

1.6. Zadovoljstvo i kvaliteta odnosa

Potrebu za ljubavlju i pripadanjem ljudi često ostvaruju putem ljubavnog odnosa te taj odnos utječe na kvalitetu života pojedinca. Kvalitetni partnerski odnos doprinosi zdravlju, sreći i dobrobiti osobe. No, kvaliteta istoga se može definirati na više načina; neke teorije tvrde da je kvaliteta odnosa isto što i subjektivan osjećaj sreće i zadovoljstva samim odnosom, isto tako kvalitetan odnos proizlazi iz zadovoljavajuće interakcije s partnerom (Obradović i Čudina-Obradović, 1998). Neke od novijih teorija kvalitetu veze poistovjećuju sa međusobnom prilagodbom partnera, dok su neke koristile kombinaciju kriterija zadovoljstva i spremnosti na prilagodbu. Neke teorije analiziraju koncepte trajnosti i stabilnosti veze (Ćubela Adorić i Vugdelija, 2010, prema Čović, 2014).

Tadinac i suradnici (2007) ističu kako su osobe zadovoljnije vezom ako su partneri homogeni prema obrazovanju i religiji, dok zadovoljstvo ne ovisi o homogenosti dobi partnera, to znači da ovi nalazi djelomično potvrđuju teoriju sličnosti. Također je poznato kako kvaliteta braka nakon prvotnog zadovoljstva opada tijekom prve tri godine braka, nakon čega zadovoljstvo stagnira, a potom opet s vremenom raste. Bitno je naglasiti da seksualni odnos ima ulogu u stvaranju i održavanju romantične veze; taj odnos je usmjeren na zadovoljavanje i iskazivanje partnerovih potreba, kao i na zadovoljavanje i iskazivanje vlastitih (Mickulincer i Goodman, 2006, prema Stefanović Stanojević i Nedeljković, 2013).

Važnu ulogu u partnerskim odnosima ima i komunikacija, posebno vid komunikacije koji se odnosi na rješavanje sukoba. Konstruktivno rješavanje sukoba se odnosi na iznošenje problema, izbjegavanje omalovažavanja i šutnje kao i izbjegavanje negativnih interakcija. Posebno je važno obratiti pozornost na to na koji način muškarci rješavaju sukobe budući da su uglavnom u tome manje vješti od žena (Gayle, Preiss i Allen, 2002). Autori navode da tijekom konflikata dolazi do nekih konstruktivnih, ali i destruktivnih ponašanja. Neki od primjera destruktivnih ponašanja su agresivno ponašanje, verbalna agresija i udaljavanje partnera. Konstruktivna ponašanja osim već navedenog obuhvaćaju ispriku, diskusiju, podršku i pokazivanje privrženosti (Papp, Cummings i Goeke-Morey 2002).

Prema Blažeka Kokorić (2007) strategije koje partneri koriste u rješavanjima sukoba govore o prirodi njihova odnosa, ali govore i o samom zadovoljstvu i trajanju odnosa. Hojjat (2000) navodi poznate spolne razlike u sukobima kada su u pitanju partnerski odnosi, naime žene pokazuju više razumijevanja za partnerove reakcije tijekom sukoba, također žene češće negativno procjenjuju svoje vještine rješavanja sukoba dok muškarci češće negiraju probleme i povlače se. Djelomično objašnjenje za takve razlike leži u različitom odgoju muške i ženske djece i različitim društvenim ulogama. Ovakvi nalazi konzistentni su u većini suvremenih istraživanja o spolnim razlikama u rješavanju partnerskih sukoba, koji pokazuju da danas žene češće u sukobima koriste aktivno ponašanje, a muškarci pasivno, odnosno da su muškarci za razliku od žena više skloni korištenju strategija nijekanja problema (Bouchard, Sabourin, Lussier, Wright i Richer, 1998). Neki autori navode kako se sukobi povećavaju ovisno o tome koliko se partneri dobro poznaju i koliko vremena provode zajedno (Canarya, Cupach i Serpe, 2001).

Prema podacima iz literature (Obradović i Čudina-Obradović, 2000) poznato je da su žene u odnosu na muškarce emocionalno i kognitivno više zaokupljene preispitivanjem kvalitete i njegovanjem partnerskog odnosa te se kao posljedica toga češće javlja i otvoreno iskazivanje nezadovoljstva žena u partnerskom odnosu, popraćeno ponekad i verbalnom agresivnošću.

1.7. *Potrebe*

Reeve (2010) definira potrebu kao stanje osobe koje je ključno za život, s tim da zadovoljenje potrebe donosi dobrobit, a nezadovoljenje djeluje štetno. Osnovne ljudske potrebe se dijele na fiziološke, psihološke i socijalne, a sve tri vrste potreba na neki način mogu biti zadovoljene kroz romantični odnos. Socijalne potrebe stječemo kroz iskustvo, socijalizaciju i razvoj. One se dijele na potrebu za postignućem, afilijacijom, bliskošću i moći. Afilijacijom se stvaraju, održavaju i ponovno uspostavljaju pozitivne afektivne veze s drugim osobama (Atkinson, Heynes i Veroff, 1954, prema Reeve, 2010). Potreba za ljubavi i pripadanjem su osnovne ljudske potrebe, ljudi u mlađoj odrasloj dobi nastoje ostvariti tu potrebu (Glasser, 1984, prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Kod partnerskih odnosa može biti primjenjivo zadovoljenje potrebe za bliskošću koja podrazumijeva toplu, blisku i komunikativnu razmjenu između dviju osoba. Kada kod pojedinca izostaje osjećaj bliskosti s drugim osobama, to izaziva usamljenost, otuđenost i bespomoćnost. Ljudskoj sreći najviše

pridonose pozitivni odnosi s drugima (Aronson i sur, 2005). Osim toga putem partnerskog odnosa moguće je zadovoljiti psihološku potrebu u koju pripada povezanost s drugima. Uz psihološke i socijalne potrebe, kroz partnerski odnos se može ostvariti i fiziološka potreba za seksom.

Pažnja se odnosi na ponašanja koja su komplementarna signalima potreba druge osobe. Ona podrazumijeva umanjenje patnje druge osobe i poticanje razvoja, a kao osnovni mehanizam postizanja toga navodi se empatija (Mikulincer i Goodman, 2006). Dakle kod pažnje je bitan fokus, koji je na drugoj osobi, a ne na vlastitim emocijama (Stefanović Stojanović i Nedeljković, 2013). Fokus na emocije druge osobe podrazumijeva razmišljanje o tome što je drugoj osobi bitno, kako se partner u određenom trenutku osjeća te koje su potrebe partnera. Razmišljajući na takav način partneri se međusobno trude zadovoljiti potrebe jedno drugoga.

1.8. *Razvojni kontekst*

Prema Eriksonovoj teoriji razvoja, u svakom životnom razdoblju pojedinac se nalazi u konfliktu kojeg u toj dobi mora riješiti. U ranoj odrasloj dobi osobe se nalaze pred psihološkim konfliktom prisnosti naspram otuđenosti. Osobe u mlađoj odrasloj dobi uglavnom počinju samostalni život i još uvijek tragaju za vlastitim identitetom. Kako bi u svom životu postigli prisnost, potrebno je da na neki način redefiniraju svoj identitet kako bi u njega uključili vrijednosti druge osobe (Berk, 2008). Osjećaj prisnosti se uglavnom ostvaruje kroz romantične odnose, no on svoj utjecaj ima i u drugim, prijateljskim i poslovnim odnosima. Berk (2008) ističe kako su mlade osobe koje postignu prisnost suradljivije, tolerantnije i bolje prihvaćaju razlike među ljudima, također se osobe ugodno osjećaju u društvu, ali mogu uživati i u samoći. Osjećaj prisnosti prema Eriksonu je temelj za razvoj generativnosti koja se odnosi na brigu o novim generacijama i razvoj društva. Ova prisnost, kao i generativnost, pojavljuju se u ranoj odrasloj dobi.

Levinsonova teorija (Aktu i Ilhan, 2017) nam govori kako u svakom periodu života odrasla osoba posjeduje određene karakteristike, socijalne grupe i okolinu koje su svojstvene njoj samoj. Mlada odrasla dob je obilježena odlukama o poslu, partneru i obitelji. Navedena teorija ima ključni pojam *životne strukture* koji se odnosi na temeljnu organizaciju života osobe u kojoj ključnu ulogu imaju odnosi sa značajnim osobama. Levinson ističe kako je

mlada odrasla dob razdoblje koje ljudima donosi mnogo zadovoljstva u ljubavi, spolnosti, obiteljskom životu i poslovnom životu. Nasuprot tome, ono je i razdoblje u kojem mlade osobe donose bitne odluke o karijeri, obitelji, načinu života, prije no što imaju dovoljno životnog iskustva. Ljudi tada imaju sliku o sebi u svijetu odraslih i tom slikom se vode kod donošenja odluka, a taj pojam Levinson naziva *san*. Što osoba ima jasniju sliku o sebi, odnosno jasnije određen *san*, to lakše izgrađuje strukturu. Neke osobe imaju i takozvanog mentora, koji je uglavnom osoba koja je nekoliko godina starija i iskusnija od njih, a koji je svojevrsan uzor mladoj osobi.

Uzimajući u obzir sve do sada navedeno, možemo zaključiti da puno faktora utječe na partnerske odnose. Kako je do sada ovo područje u literaturi uglavnom istraživano kvantitativnim putem, u ovom istraživanju naglasak je stavljen upravo na dublje razumijevanje partnerskih odnosa korištenjem kvalitativne analize. Kroz ispitivanje mlađe populacije koja se trenutno nalazi u romantičnoj vezi, želi se pojasniti način funkcioniranja i razumjeti kako mlađe odrasle osobe percipiraju vlastiti partnerski odnos. Namjera je da se u ovom radu razumije što je to bitno mladim osobama u njihovim romantičnim odnosima, kako se nose s određenim situacijama te kako one vide taj odnos. Posebice je važno utvrditi takve pojave kod mladih odraslih osoba koje tek stupaju u ozbiljnije partnerske odnose kako bi se na temelju ovog istraživanja, na neki način, u budućnosti mogla predvidjeti uspješnost i dugotrajnost odnosa.

2. Cilj

Cilj ovog rada je opisati odrednice, vjerovanja i stavove sudionika o njihovom partnerskom odnosu.

3. Metoda

U ovom istraživanju korišten je kvalitativni pristup kako bi se stekao uvid u poimanje vlastitog partnerskog odnosa, razumijevanje stavova i načina funkcioniranja sudionika u romantičnim odnosima, omogućavajući im na taj način davanje dubinskog opisa promatranih konstrukata istraživanja. Ono što je u cilju ovog istraživanja je zapravo dubinsko

razumijevanje i uvid u vjerovanja, stavove i druge odrednice kada su u pitanju partnerski odnosi, što bi kvalitativnim pristupom bilo omogućeno.

Kako bi se ispitale psihosocijalne odrednice partnerskih odnosa, provodio se polustrukturirani intervju. To znači da su određene okvirne teme koje trebaju biti obuhvaćene tijekom intervjua, no moguće su promjene u smislu postavljanja dodatnih pitanja i potpitanja, promjena redoslijeda pitanja i prilagođavanja pitanja sudioniku.

3.1. Sudionici

S obzirom na cilj istraživanja, odlučeno je ispitati osobe u dobi od 18 do 30 godina kada se mlade osobe najčešće upuštaju u prve ozbiljne partnerske odnose, formiraju romantični odnos s partnerom za koji je moguće da će se razviti u dužu romantičnu vezu. Upravo je to razlog zbog kojeg su odabrani upravo ti sudionici koji su u mlađoj odrasloj dobi u romantičnoj vezi, kako bi se temeljem njihovog funkcioniranja i mišljenja u trenutnoj vezi moglo opisati na koji način mladi ljudi razmišljaju i kako bi se na temelju dubinske obrade njihovih vjerovanja i stavova mogli objasniti neke odrednice partnerskih odnosa koje se kasnije mogu pokazati kao temelj uspješnih ili manje uspješnih partnerskih odnosa.

U ovom istraživanju sudjelovalo je 20 osoba od 21 do 28 godina, pri čemu je prosječna dob 24 godine. Od ukupno 20 sudionika njih 12 je bilo ženskog, a 8 muškog spola. Svi sudionici su za sudjelovanje ispunili uvjet da su u romantičnom odnosu duže od godinu dana. Neki od sudionika žive odvojeno (N=14), dok njih 6 živi u zajedničkom kućanstvu s partnerom, od kojih je jedna sudionica u braku.

3.2. Postupak

U ovom istraživanju pri uzorkovanju je korištena tehnika snježne grude. Prema Milasu (2008) u tom načinu uzorkovanja istraživači odabiru određeni broj ljudi koji zadovoljavaju potrebne karakteristike, nakon čega sami sudionici šire uzorak na način da upućuju istraživača na osobe koje su također podobne za sudjelovanje. Upravo opisani način prikupljanja sudionika je bio prisutan i u ovom istraživanju. Ispitivačica je sama odabrala manji broj sudionika do kojih je sama mogla doći, nakon čega je, oslanjajući se na pomoć osoba koje je

već intervjuirala dolazila do njihovih poznanika i prijatelja koji zadovoljavaju uvjete za sudjelovanje.

Istraživanje je provedeno u obliku individualnih intervju sa svakim od sudionika. Svim sudionicima su omogućeni slični uvjeti. Intervjui sa svim sudionicima su održani u prostorijama u kojima su boravili samo sudionik i istraživačica. U prostorijama su tijekom provođenja intervju bili mir i tišina, bez okolinskih ometanja i buke, bili su prisutni eventualni pozadinski šumovi. Od 20 sudionika njih 7 je intervjuirano u vlastitom dom, dok je ostalih 13 intervjuirano u domu istraživačice.

Na samom početku provođenja intervju svaki sudionik je dao informirani pristanak u kojem su bili objašnjeni svrha i način provođenja, odnosno prikupljanja podataka istraživanja.

Kako bi sudionici bili što opušteniji prilikom provođenja samog istraživanja na početku je istraživačica sa sudionicima imala kratki razgovor u obliku upoznavanja kako bi atmosfera bila što opuštenija i kako se sudionici kasnije ne bi ustručavali davati što iskrenije odgovore. To je odrađeno na način da se istraživačica prvo predstavila i rekla nekoliko činjenica o sebi kako bi se sudionici osjećali što opuštenije i kako bi se ohrabрили za razgovor. Sudionicima je objašnjeno kako će njihovi odgovori biti zabilježeni, ali na način da će biti poznati samo istraživačici te da njihova imena i ostali osobni podaci neće biti korištena u niti jednom dijelu rada. Također je naglašena važnost davanja što iskrenijih odgovora te kako nema točnih i netočnih odgovora. Naglašeno je da slobodno mogu reći sve što žele na postavljeno pitanje, bez obzira na trajanje njihovog odgovora.

Polustrukturirani intervju je uključivao pitanja vezana uz poimanje ljubavi, početak ljubavi, održavanje i trajanje partnerskog odnosa, zajednički život, probleme u odnosu te važnost partnerskog odnosa za sudionika.

U dodatku je priložen vodič za intervju.

Bitno je naglasiti kako u svakom intervjuu pitanja nisu postavljana istim redoslijedom nego je redoslijed pitanja ovisio o samom tijeku intervju upravo zbog toga što korištena metoda daje sudionicima prostora da slobodno izražavaju svoje mišljenje. Dakle, u nekim slučajevima se istraživačica pitanjima prilagođavala prirodnom tijeku razgovora. Također je bilo situacija u kojima su odgovori sudionika potaknuli ispitivačicu za postavljanje nekih novih potpitanja koje je procijenila bitnima u ostvarenju cilja istraživanja.

Intervjui su trajali između 12 i 32 minute, trajanje intervjuja je ovisilo o opsežnosti odgovora i zainteresiranosti za temu samih sudionika. Svaki intervju je sniman diktafonom na osobnom mobilnom uređaju ispitivačice. Na kraju svakog provođenja intervjuja istraživačica je sudionicima zahvalila na sudjelovanju i dala im priliku ukoliko imaju neka dodatna pitanja da slobodno pitaju. Napravljen je transkript snimki svakog od intervjuja, ti su transkripti korišteni za daljnju analizu u istraživanju i čuvani su na mjestu dostupnom samo istraživačici kako bi identitet sudionika ostao zaštićen.

3.3. Obrada podataka

Obrada podataka provedena je u obliku tematske analize koja nam omogućuje identifikaciju, analizu i osmišljavanje tema unutar skupa podataka. Tematska analiza ima za cilj opisati uzorke koji se pojavljuju u skupu kvalitativnih podataka (Braun i Clarke, 2006). Ova metoda je izabrana upravo zbog samog cilja istraživanja i načina prikupljanja podatka. Iz skupa podataka prikupljenih polustrukturiranim intervjuima, u daljnjem radu istraživačica je identificirala i analizirala razne teme, odnosno uzorke koji su se mogli primijetiti za vrijeme iščitavanja transkripata. Prema uputama autora (Braun i Clarke, 2006) kako bi tematska analiza bila uspješno provedena, prvo je potrebno detaljno proučiti sve transkripte, što je i učinjeno. Svi transkripti su pročitani sa razumijevanjem nekoliko puta uz bilježenje ideja o tome kako bi se mogle podijeliti kategorije. Iščitavanjem transkripata zabilježeni su kodovi, na način da je svim stavovima, mislima i osjećajima koji su se činili važnima za ovu temu dodijeljeni određen kod. Ti dodijeljeni kodovi su se kasnije grupirali u teme koje zajednički formiraju šire kategorije koje su svojevrsne krovne teme svih provedenih intervjuja, a izvučene su iz detaljne analize transkripata. Sve teme, podteme i kodovi su imenovani na način da naziv sadržava glavnu ideju onoga o čemu su sudionici u tom dijelu pričali.

4. Rezultati

Tematska analiza transkripata provedenih intervjuja omogućila je razlikovanje 11 tema pomoću kojih mlade osobe opisuju svoje romantične odnose. Svaka od 11 tema se nalazi u jednoj od četiri široke kategorije koje je odredila istraživačica. Krovne teme koje opisuju poimanje ljubavi kod sudionika su: *Razvoj ljubavi*, *Što nam partner predstavlja*, *Bez truda*

nema uspjeha i Realna ljubav. Razvoj ljubavi podrazumijeva teme: Početna privlačnost i Potrebno je vrijeme. Što nam partner predstavlja okuplja teme Bliskosti i Zajedništva. Komunikacija je sve, Briga za drugu osobu i Prilagodba nalaze se pod zajedničkom temom Bez truda nema uspjeha. Dok Realnu ljubav pobliže opisuju Strahovi, Praktičnost, Promjene u ljubavi i Sukobi. Tablica 1. prikazuje rezultate dobivene analizom intervjua u obliku tema, podtema i kodova.

U tumačenju rezultata neće biti korištena stvarna imena sudionika, već su sudionicima dodijeljeni pseudonimi.

Tablica 1. Prikaz podjele rezultata po temama, podtemama i kodovima

RAZVOJ LJUBAVI	
POČETNA PRIVLAČNOST	POTREBNO JE VRIJEME
<i>Spontanost</i>	<i>Upoznavanje</i>
<i>Fizički izgled</i>	<i>Izlasci</i>
<i>Šansa za ljubav</i>	<i>Vremenski okvir</i>
ŠTO NAM PARTNER PREDSTAVLJA	
BLISKOST	ZAJEDNIŠTVO
<i>Poštovanje</i>	<i>Da ne budemo sami</i>
<i>Povjerenje</i>	<i>Obostrano zadovoljstvo</i>
<i>Dobro poznavanje</i>	<i>Sličnosti</i>

<i>Ugoda</i>			
<i>Mogu biti ono što jesam</i>			
<i>Uvijek imaš nekoga</i>			
<i>Podrška</i>			
BEZ TRUDA NEMA USPJEHA			
KOMUNIKACIJA JE SVE	BRIGA ZA DRUGU OSOBU	PRILAGODBA	
<i>Otvorenost u komunikaciji</i>	<i>Da drugome bude dobro</i>	<i>Rad na sebi</i>	
<i>Rješavanje sukoba</i>	<i>Osjetljivost na potrebe druge osobe</i>	<i>Priznavanje svojih slabosti</i>	
<i>Kompromis</i>		<i>Rad na odnosu</i>	
<i>Iznošenje ideja</i>			
REALNA LJUBAV			
STRAHOVI	PRAKTIČNOST	PROMJENE U LJUBAVI	SUKOBI
<i>Daljina</i>	<i>Netko tko će mi pomoć</i>	<i>Ljubav poprima druge oblike</i>	<i>Sitnice</i>
<i>Ljubomora</i>	<i>Ono što je logično</i>	<i>Ljudi su zajedno iz drugih razloga</i>	<i>Različitost</i>
<i>Gubitak odnosa</i>			<i>Loše raspoloženje</i>

4.1. Razvoj ljubavi

Ova krovna tema nam pobliže govori o razvoju ljubavi, sudionici vjeruju kako je za razvoj odnosa potrebna određena privlačnost, ali i vrijeme kako bi se osobe mogle upoznati i kroz to upoznavanje razviti osjećaje. Stoga Razvoj ljubavi podrazumijeva teme: Početna privlačnost i Potrebno je vrijeme.

Tema 1: Početna privlačnost

Većina sudionika je izvijestila o početnoj privlačnosti prema svom partneru, često su tu početnu privlačnost opisivali kao nešto što se samo dogodi. Sudionicima je ponestajalo riječi kako bi odgovorili na pitanje možemo li birati prema kome ćemo razviti ljubav. Na takvo pitanje sudionik Mislav daje sljedeći odgovor kako bi opisao kako je spontano došlo do njegovih osjećaja prema partnerici:

„Nije to izabrano, kad upoznaš nekoga ko ti paše to se nekako razvije s vremenom i to je to, nije nešto šta se izabere.“

Laura je isticala kako je do odnosa s partnerom došlo spontano.

„... ne znam baš je nekako krenulo sve prirodno, ne znam, Ne mogu to baš objasniti.“

Isto tako sudionici vjeruju kako ne možemo razviti osjećaj ljubavi prema bilo kome. Ističu kako je važno da na početku postoji određena privlačnost kako bi vremenom došlo do nekih dubljih osjećaja.

„Iako mora postojat nekakva kompatibilnost na početku, mora postojat nekakvo podudaranje. Neka ta početna i fizička i emocionalna, ne znam, osobna privlačnost da bi ti s nekim provodeći vrime razvio ljubav. Jer mislin da sa svakin s kin osjećaš određenu povezanost i provodiš dugo vrimena s njim razvit ćeš osjećaje.“ - Tomo

Za razliku od te početne, neobjašnjive i spontane privlačnosti, sudionici su priznali kako im je fizički izgled bitna stavka kod partnera. Neki od sudionika su fizički izgled kao nešto što je bilo presudno pri samom upoznavanju, tako sudionik Tomo navodi:

„Prvo šta te privuče uvijek je fizički izgled i to je taj nekakv prvi impuls.“

Neki od sudionika su fizički izgled okarakterizirali kao općenito bitnu stavku pri pronalaženju partnera, sudionik Josip kaže:

„Meni je fizički izgled dosta presudan... postoje određeni kriteriji kako ja za sebe zamišljam osobu amo reć idealnog izgleda.“

U nekim drugim intervjuima su sudionici jednostavno izjavili:

„A i zgodan je!“ - Nika

ili *„I lipo izgleda.“ - Lovre*

Većina sudionika smatra kako se osjećaj ljubavi ne može razviti tek tako, dakle ono što se dogodi na početku, spontano i brzo je tek znak hoćemo li osobi dati priliku da s njom dalje razvijamo odnos. Lovre dobro objašnjava kako do toga dođe:

„Ne biraš prema kome ćeš razvit nego kome ćeš dat šansu da se razvije. Jer ne može se dogodit u, u tom trenutku i ne može se dogodit, bar ja mislin u nekom kratkom vrimenu, moraš osjetiti kome si spreman dat svog vrimena i pažnje ...tako da ne biraš prema kome ćeš razvit ljubav nego kome ćeš dat šansu da se to dogodi.“

„Pitanje je hoće li osoba opće dat šansu da se to razvije u ljubav ili ne.“

Jedan sudionik vjeruje da postoje osobine koju su pojedincu bitne te da pojedinac daje pažnju osobi koja posjeduje te osobine.

„Ali sigurno postoje neke osobine koje su ti privlačne i imat ćeš sklonost prema takvim ljudima...“ - Tomo

Važnost fizičkog izgleda, opisanu spontanost i mističnost pri samom upoznavanju ili početku druženja dviju osoba, prije prelaska u romantični odnos, nazivamo početnom privlačnošću. Ukoliko osobe posjeduju „ono nešto“ naši sudionici su procijenili kako je potrebno dati osobi šansu kako bi se mogli razviti dublji osjećaji, taj dio razvoja romantičnog odnosa je opisan u drugoj potkategoriji.

Tema 2: Potrebno je vrijeme

Proces upoznavanja je ono što sudionici vežu za razvoj svojih osjećaja prema partneru, važnost tog procesa je ono što sudionici ističu kao ključno u početku njihove veze. Jedna sudionica je pričala o svom iskustvu dijeljenja s partnerom kroz upoznavanje.

„Jednostavno onda, dugotrajnim, dugotrajnim druženjem, pričanjem, naravno i nekakvim dijeljenjem emotivnih možda i pozitivnih i negativnih stvari, nedaća u životu.“ - Gabriela

Jedan je sudionik slikovito opisao kako je njegov odnos s partnericom i osjećaji koje gaje jedan prema drugome polagano rastao kroz upoznavanje.

„Primarno uz dugotrajan proces upoznavanja...razvilo se kroz jedan proces upoznavanja i ja bi reko da je naraslo jako sporo kod nas ko tumor.“ - Marko

Neki od sudionika su razvoj svojih osjećaja prema partnerima opisivali kroz vremenski okvir. Davali su informacije o tome koliko su često izlazili, na koliko sastanaka su bili, koliko je vremena bilo potrebno da se odnos razvije toliko da ga smatraju važnim.

„Ja bi reko možda kad se sve to počelo događati bio je osmi mjesec, tek početkom iduće godine sam znao da je to to.“ - Josip

„Proveli smo vrime od tri mjeseca kao prijatelji. Nakon nekih mjesec i po, dva svatija san nakon šta san je upozna ka osobu da je super cura i da mi se sviđa kako fizički tako i njene osobine.“ - David

Jedan je sudionik pokazao da se jako dobro sjeća svojih prvih izlazaka s partnerom, na način da pamti kako su proveli prvih par susreta.

„Onda smo išli onak 3, 4 puta na kavu, pivu ili ne znam šta. Onda je on mene pitao oću doć do njega, onda sam ja došo do njega. Taj prvi put smo samo gledali film i onda smo nakon toga još jednom otišli na kavu i tek smo onda 6 ili 7 put se poljubili.“ - Josip

4.2. Što nam partner predstavlja

Sudionici su tijekom intervjua izražavali što im je bitno kod njihovog partnera, ali i kod samog odnosa. Isticali su neke partnerove karakteristike koje im se sviđaju, što je ono što ih je privuklo kod partnera. Kao i što je ono što cijene u svom odnosu, u čemu uživaju radeći to zajedno.

Tema 1: Bliskost

Sudionici su tijekom intervjua iskoristili priliku da pričaju o onome što je njima u odnosu drago, što vole i cijene kod svojih partnera i odnosa općenito. Karla u sljedećem citatu iznosi ono što najviše voli u svojoj vezi, ali i navodi kako je to nešto što misli da kod drugih parova izostaje.

„Ono što najviše, najviše volim u našem odnosu je to neko poštivanje jedno drugoga i mislim da je to nešto što je stvarno važno u odnosu i što kod nekih ljudi vidim da nema.“ - Karla

Povjerenje je bitan dio svakog odnosa, većina sudionika je u nekom dijelu intervjua spomenula povjerenje koje postoji među partnerima. Osim povjerenja ovaj sudionik u svojoj partnerici ima i oslonac:

„Uvijek imaš nekoga na koga se možeš oslonit, kome se možeš povjerit i da znaš da je to stvarno prava ljubav i da ta osoba to ne bude nikome rekla.“ - Bruno

„...amo reć da već znamo kak ću ja reagirat na neke situacije i kako će on reagirat na neke situacije“ - Nika

„...da se stvarno jako dobro znamo, znamo šta jedno drugome smeta, znamo šta druga osoba voli.“ - Tomo

Iz prethodnih citata je vidljivo kako se sudionici sa partnerima međusobno dobro poznaju. Dobro poznavanje im olakšava svakodnevni život i nekakve situacije u kojima pojedinac može predvidjeti kako će se druga osoba ponašati ili osjećati.

Jedan od načina na koji sudionici izražavaju bliskost s partnerom je i osjećaj ugone, bila to ugonu u smislu uživanja u zajedničkom vremenu, zajedničkih aktivnosti ili neka tjelesna i psihička ugonu.

„Ali prvo mi pada na pamet ugodan, jer mi je ugodno sve šta radimo zajedno i sve odluke koje donosimo zajedno, oćemo ić na putovanje, oćemo ić tu na kavu, oćemo ić tu na večeru.“ - Lovre

„Drugo je pozitivno što se osjećamo ugodno jedan pred drugim, nemamo problema sa pokazivanjem tijela i ovo i ono... On mi je na neki način pomogao da otkrijem sebe i mislim da je to nešto što bi osoba s kojim si trebala raditi, da joj je to uloga jako bitna.“ - Josip

Isto tako Tomo ističe kako je za osjećaj ugode dovoljno da on i partnerica budu prisutni jedno pored drugoga i sam svakodnevni život je time lakši:

„Ja osobno se najbolje osjećam kad san s njom negdi, kad je ona kod mene ili kad san ja kod nje, jednostavno mislin da skupa možemo taj svakodnevni život puno lakše, ugodnije i sritnije prolaziti.“

Nadalje, sudionice smatraju bitnim da pred osobom s kojom smo u vezi budemo opuštteni i budemo ono što jesmo.

„...to tako doživljam kad možeš bit pred nekim sto posto ti, možeš bit sto posto svoj.“ - Laura

„Možeš bit sto posto prirodan, znači ne moraš paziti na ništa u blizini svog partnera, znači možeš se ponašati točno onako kakav jesi i kako se želiš ponašati.“ - Gabriela

Bruno navodi kako mu je bitno sa partnericom podijeliti svoju svakodnevnicu:

„Najbitnije da imaš nekoga s kime možeš podijeliti cijeli svoj dan.“

Od ostalih stvari sudionici su iz svog odnosa isticali stvari kao što su prijateljstvo i podrška kao nešto što je bitno da bi odnos dobro funkcionirao.

„...da imaš vječnog prijatelja u toj osobi.“ - Marko

„Oboje se trudimo bit velika podrška jedno drugom u svim segmentima života“ - David

„I uvijek imaš tu neku podršku bilo to u profesionalnom smislu, je li to na osobnom planu, nije bitno.“ - Tomo

Tema 2: Zajedništvo

Sudionici su u svojim odgovorima pokazali svoju primarnu ljudsku potrebu da budu s drugim ljudskim bićem te da im je partner potreban kako ne bi bili usamljeni.

„Jednostavno smo stvoreni da živimo u zajednici, nismo životinje i uvijek imamo neku potrebu za tim.“ - Bruno

„Jer inače nisam baš osoba koja vidi sebe da sam sama, da živim sama i da nemam nikog, to mi nikad nije bila opcija, ne volim bit sama.“ - Laura

Ističu kako vole raditi stvari zajedno te da oboje u tome uživaju.

„Radovanje zajedničkim stvarima koje ćete radit u bliskoj i u daljnjoj budućnosti ili čak u tom danu. Prisjećanje stvari koje smo zajedno prošli.“ - Lovre

U svojim odnosima sudionici pokazuju da su sličnosti ono što se privlači. Dakle, sudionici navode da im je u odnosu bitno da su oni i partneri slični po nekim temeljnim načela, odnosno prema onome što oni smatraju bitnim kako bi odnos mogao dobro funkcionirati. Naravno, ne spominju svi sudionici iste karakteristike kao one bitne da bi odnos bio dobar. U jednom dijelu sudionica važnost pridaje sljedećem:

„To što smo jako slični, barem po tim nekim bazičnim stvarima, slično smo odgajani, imamo slične svjetonazore, sličan odgoj, jer mislim da je to prvo, jer ne vjerujem da se različitosti privlače.“ - Nika

Dok drugi sudionik kao važne sličnosti ističe:

„Naš dosta sličan smisao za humor, sličan način pogleda na svijet, naravno i politička razmišljanja koja su po meni neodvojiva u partnerskom odnosu, nekome jesu, meni nisu.“ - Marko

4.3. Bez truda nema uspjeha

Ova potkategorija je izdvojena kao posljedica isticanja važnosti truda u vezi. Sudionici su često navodili kako je za dobar odnos i funkcioniranje u paru potreban trud. Kod svih sudionika trud ne podrazumijeva isto, neki ističu važnost komunikacije, neki smatraju da je potreban kompromis, kod nekih sudionika se spominje trud u smislu podrške i interesa za stvari koje su partneru bitne.

Tema 1: Komunikacija je sve

Važnost otvorene komunikacije u bliskim odnosima je neupitna, odnosi se grade na iskrenosti i dijeljenju onoga što nam je dobro, što nam se ne sviđa, izražavanju svog mišljenja. Jedan sudionik je opisao naviku otvorenog razgovora s partnericom:

„Mislin da smo samo takvi sami od sebe da razgovaramo često i da se otvorimo jedan drugome ono dva puta tjedno i češće. Kad je težak dan ili kad je nešto. Sudjelujemo u tom, u takvoj vrsti u aktivnom razgovoru i ne znan u iznošenju stvari koje su dobre, koje su loše.“ - Lovre

Sukobi su sastavni dio svakog odnosa, pa tako i onog romantičnog. Sudionici su opisivali situacije u kojima dolazi do svađe s partnerom i što je njima u tim situacijama važno. Tako je Laura izjavila:

„Sve probleme kad se dogodi unutar tog ili sljedećeg dana raspravljamo o tome i nikad ne pustimo, ma dobro proći će, nego se trudimo sve iskomunicirat.“

Druga sudionica je objasnila kako joj je bitno dobiti povratnu informaciju od partnera kako bi vidjela koji način on vidi problem koji je nastao te da na situaciju može pogledati iz nekog drugog ugla.

„A onda nakon toga naravno slijedi razgovor... pričamo zašto nas je to naživciralo i naravno dobivamo feedback od drugog partnera, kako bi možda mogla to sagledat na drugi način, kako da se smirim i tako nekakve stvari.“ - Gabriela

Kompromis je važan kada su u pitanju partnerski odnosi. Sudionici ga smatraju važnim dijelom rješavanja sukoba i nesuglasica. Iz odgovora sudionika je vidljivo kako im kompromis omogućava rješenja situacija ili prilagodbu na nastalu situaciju.

„U nekom slučaju neko popusti više, neko manje ili uopće ne nego samo se nekako prilagodimo.“ - Lovre

Laura je priznala kako ponekad i uz sav trud i pokušaje ostvarivanja kompromisa na neke stvari jednostavno ne može utjecati.

„Njega zanimaju jedne stvari, mene baš i ne pa onda ja pokušavam da me to interesira, al vidi se da nije to to.“

Jedan sudionik je ispričao svoje iskustvo kompromisa do kojeg je došlo zbog različitih potreba koje imaju on i njegova partnerica. Stoga Tomo opisuje način na koji se zajedno s partnericom trudi da njihove potrebe budu zadovoljene:

„Ja znam da se triban potruditi u nekim situacijama da više razgovaramo, da više dijelimo iskustva i trenutne osjećaje...dok s druge strane ona se morala dosta prilagoditi meni baš zbog toga što sam ja onako zatvoreniji i volim svoje vrijeme i tako zna osjetiti kad je vrijeme da me pusti.“

Jedan sudionik je opisao način na koji on i partnerica zajednički donose odluke.

„Pa sad neko dođe s nekom idejom, ta ideja se iznese pa prokomentiramo šta je tu dobro, šta je loše, šta bi moglo biti bolje i dođemo do nekog zajedničkog promišljanja u 99% slučajeva.“ - Bruno

Tema 2: Briga za drugu osobu

Tijekom analize odgovora sudionika primjetno je kako o svojim partnerima govore na način koji je pun nježnosti, razumijevanja i brige za osjećaje druge osobe. Zbog toga je bilo logično istaknuti dijelove u kojima sudionici opisuju svoju brigu za drugu osobu, želju da drugoj osobi bude dobro, da se osjećaju sretno te da njihove potrebe i želje budu zadovoljene.

Jedan od sudionika jednostavno izjavljuje kako se ponekad moramo žrtvovati kako bi osobu do koje nam je stalo učinili sretnom.

„Trebaš žrtvovati sebe da bi osobi koju voliš bilo bolje.“ - Mislav

Ova sudionica je objasnila kako ponekad podržava partnera u planovima koji se njoj osobno ne sviđaju ili se s njima ne slaže, ali zna da će to partnera učiniti sretnim.

„Svjesna sam da to da on ode i da bude sretan je važnije nego da se mi sad skupa mučimo i bude nam loše i onda prekinemo zbog tog.“ - Laura

Naši sudionici pokazali spremnost na oslušivanje i zadovoljavanje potreba svojih partnera, navode kako se trude da se njihovi partneri osjećaju dobro i razmišljaju o njihovim željama.

„...i još treba da učiniš da se ta druga osoba osjeća lipo, dobro, ugodno i tako.“ - Lovre

„Razmišljaš o tome šta ta osoba radi šta ona želi u tom trenutku, kako se ona osjeća u tom trenutku, šta bi nju razveselilo, rastužilo ili tako neke stvari.“ - Tomo

„On voli druženja i svaki dan bi iša negdi sa ekipom, meni treba da buden sama sa sobom, da ostanen doma pogledan neku utakmicu, ja se tome veselim. I on to poštuje i onda me pusti, isto tako i ja njega.“ - Anita

Nekada osobe u želji da usreće partnera pokušavaju udovoljiti svojim partnerima nauštrb svojih potreba. Takav oblik brige za drugu osobu Nika jednostavno iznosi:

„Stavljaš njegove potrebe ispred svojih.“

Tema 3: Prilagodba

U ovoj temi su sažeti odgovori koji govore o tome kako je za uspješnu romantičnu vezu potreban rad na odnosu, ali i rad na sebi. Neki od sudionika istraživanja su tijekom intervjua priznali neke svoje manjkavosti i preuzeli odgovornost za stvari na kojima bi oni sami trebali poraditi kako bi odnos s partnerom na taj način bio promijenjen na bolje.

Sudionici su izjavljivali kako radom na sebi možemo automatski utjecati na poboljšanje svih odnosa u kojima se trenutno nalazimo, pa samim time i na poboljšanje romantičnog odnosa.

„Mislim da radom na sebi i vlastitoj emocionalnoj inteligenciji, na osvješčivanju u datom trenutku kak smo raspoloženi... Self improvement, meditacijom, odlaskom psihologu itd. mislim da je najbolji način za rad na vezi je rad na sebi.“
- Marko

U skladu sa različitim načinima na koje se osobe trude održavati svoje odnose, ponekad je potrebno odluka da osobi koja nas je povrijedila nećemo vratiti na isti način u svrhu očuvanja odnosa.

„Mislim da puno rada i truda, prelaženja nekih svojih granica, u smislu... mislim da je ljubav kad odlučiš da nećeš vratiti nekome, da nećeš nekog povrijediti jer je on povrijedio tebe.“ - Nika

Ponekad je prvi korak u rješavanju problema osvješčivanje i priznavanje svog dijela odgovornosti na situaciju u kojoj se nalazimo. Stoga je potrebno razjasniti koje su stvari

koje mi sami kod sebe možemo popraviti i krenuti raditi na njima kako bi naši odnosi bili ugodniji.

„I to je moj problem ili kad mi kaže neke stvari iskreno ja se odmah naljutim, a on samo kaže iskreno. To bih volio promijeniti.“ - Josip

Dodatni pokazatelj truda je i podrška partneru kada se možda i ne slažemo s njim u potpunosti. Laura priznaje kako bi mogla poraditi na svom trudu u smislu prilagodbe i podrške partneru u društvu na sljedeći način:

„...i da malo razmišljam o tome da ću ga podržat pred drugima, da ne budem uvijek kontra i tak neke stvari.“ - Laura

U skladu s tim, jedna sudionica je objasnila kako je ponekad potrebno pustiti nešto kako bi partner sam shvatio na koji način može promijeniti svoje ponašanje kako bi njihov odnos bio što ugodniji.

„Ja san njemu sto puta neke stvari pokušala objasniti, al jednostavno ne ide koliko god se ja trudila. I onda samo pustim njega da on sam svati i nakon nekog vremena stvarno skuži sam. Samo ga treba malo pustit.“ - Anita

Do pasivnosti u odnosu često dolazi kada su osobe navikle da su zajedno te nakon nekog vremena izostaje trud. Kako bi odnos ostao dobar potreban je trud ne samo kada su u pitanju problemi i nesuglasice, potrebno je aktivno sudjelovati u tome da odnos ostane zadovoljavajući za obje osobe.

„Aktivno sudjelujemo da naš odnos bude što bolji.“ - Lovre

Postoji i vjerovanje da romantični odnos s vremenom može biti sve bolji, no da bi zadovoljstvo odnosom raslo protokom vremena, trud oba partnera mora biti neizostavan. Tako Bruno slikovito opisuje svoje viđenje načina na koji se može pridonijeti da odnos bude dobar:

„To je dobra prilika da ti objasnim usporedbu odnosa i sarme. Znači sarma što se duže podgrijava to je bolja, odnosno trebaš je dugo podgrijavati da bi bila dobra. Samo što mi ne grijemo vatrom nego nečim drugim.“

4.4. Realna ljubav

Realni pogledi na ljubav isključuju mističnost i slučajnost kada je u pitanju ljubav. Iako smo razgovarali o romantičnim odnosima, naši sudionici su u nekim dijelovima opisa svog odnosa izostavili romantiziranje partnera i odnosa te su opisivali praktične i svakodnevne stvari, svoje strahove i promjenu ljubavi kroz vrijeme.

Tema 1: Strahovi

Jedan od pokazatelja da je osobi bitan određeni odnos je i strah da taj odnos nestane, osobe koje se nalaze u romantičnim vezama često strahuju od napuštanja, odnosno gubitka partnera. Osim straha od prekida veze, postoji još mnogo strahova koji se mogu pojaviti u tako bliskom odnosu kao što je partnerstvo.

Veze na daljinu su same po sebi teške, nekim ljudima su najteži počeci kada se na takav način vezivanja treba naviknuti.

„Pa početak je bio malo teži jer je on na neki način malo tu odbijao jer ga je bilo strah udaljenosti.“ - Laura

Osim same udaljenosti i rijetkog viđanja kod veze na daljinu često dolazi do ljubomore i straha od gubitka osobe samim time što se ne možete vidjeti dovoljno često. Lovre nam opisuje svoje poteškoće tijekom veze na daljinu, posebno ističe koliko je teška neizvjesnost:

„U drugom gradu i velika ekipa i studenti ovo, ono. Može završit s nekim drugim... najgore bi bilo kad ne znaš za koliko ćeš se vidit, za misec, dva ili pet.“

Postoje različiti načini na koji ljubomora može stvarati probleme u vezi, pa tako postoje i različiti oblici ljubomore, jedan zanimljiv oblik je opisan u sljedećem citatu:

„Ne sad ljubomora jer ona ide s muškima, a ja sa ženskom. Nego zato što ona nema priliku bit sa mnom kad taj netko drugi, nebitno muško, žensko, ima priliku bit sa mnom.“ - Bruno

Oporavak od prekida zna biti težak i dugotrajan proces pogotovo kada osoba smatra taj odnos koji je prekinut važnim. Oporavak je teži ako je osoba zadovoljna odnosom kojeg prekidom gubi. Ljudi kojima je njihov partnerski odnos važan često misle kako se ne bi oporavili nakon njegovog prestanka.

„Mislim ja sad ne mogu reć šta bi bez njega, jer na primjer da znam da imam sve ovo i da to izgubim bilo bi mi užasno i mislim da nebi došo sebi jako jako dugo. Pitanje je jel bi uopće, al valjda bi.“ - Josip

Partneri imaju važnu ulogu u životu pojedinca i ljudi im pridaju veliku važnost. Primjer toga koliko je odnos i sama osoba ljudima važna je i izjava jedne sudionice koja tvrdi:

„Mislim, ne znam, doslovno mi je moj partner sve u životu, ak nemam njega onda ne znam... nije baš da nemam ništa, ali toliko sam onda prazna...treba mi neko moj, moram imat nekog svog u životu.“ - Laura

Nadalje, jedan od sudionika navodi razliku u gubitku partnerskog odnosa koji zahtijeva puno rada, truda i žrtve za razliku od nekog drugog odnosa.

„Nije kraj svita ako nijedan odnos se prikinе, ali mislin da je ovaj koji si izabra i koji tako dugo gradiš i toliko stvari žrtvuješ i sve to. Mislin da je najveća šteta izgubit.“ - Lovre

„Mislim da bi se sve razdrmalo da to nestane.“ - Anita

Zaključno, nekim osobama život bez partnerskog odnosa i budućnosti u paru nema smisla.

„Bez takvog odnosa i zajedničke budućnosti, bez djece, malo toga ima smisao.“ - Mario

Prethodne izjave okupljaju mišljenje sudionika da im je partnerski odnos bitan, da bi im bilo teško da taj odnos prestane i da bi se teško oporavili nakon prestanka istog.

Tema 2: Praktičnost

Ljubav može biti romantična, spontana i mistična, i to je način na koji većina sudionika opisuje svoj romantični odnos na početku. No, kasnije ljubav vežemo i za druge, neke praktičnije stvari i svakodnevni život.

„Pomaganje između te dvije osobe je to što drži odnos.“ - Matea

Marin svoju ljubav prema djevojci izražava na način da mu nije teško napraviti nešto za nju čak i kada mu to nije jednostavno.

„Ljubav je više ono kad ti to nije teško, ja sam sad mrtav umoran išo po nju odveo je i nije mi bilo teško, a mogao sam reć da neću.“

„Pa prvo zato što sam ja živjela u premalom stanu i nije mi to pasalo, ni meni ni roditeljima mojim. Pa smo odlučili da je najbolje za cijelu obitelj da ja odem u podstanare i onda kad sam već išla prirodno mi je bilo da se on useli sa mnom...kad-tad ćemo živjet skupa pa mi je bilo logično da vidimo dal ćemo si pasat, dal će bit moguće ili ćemo se onak previše svađat, pa to nije opcija za nas.“ - Laura

„Pa to je normalno. Jednostavno dođe. Oženiš se i glupo je živit odvojeno.“ - Bruno

U skladu s praktičnim odlukama iz navedenih citata je vidljivo da sudionici izvještavaju kako su pri donošenju nekakvih odluka neke stvari jednostavno logične i smatraju da tako treba biti.

Tema 3: Promjene u ljubavi

Postojanje promjena u ljubavi se prvenstveno odnosi na izjave sudionika koje obuhvaćaju vjerovanje da ljubav nakon nekog vremena nije onakva kakva je bila na početku, da se ljubav s vremenom mijenja. Također da postoji mogućnost prelaska romantične ljubavi u neke druge oblike, ali isto tako obuhvaća mišljenje da ljubav kao takva može prestati, no da ljudi ostaju zajedno iz nekih drugih razloga.

Jedna sudionica iznosi mišljenje o tome kako je ljubav koju osjećamo u suštini uvijek ista, no da mijenja oblike na isti način kako se i životne okolnosti mijenjaju:

„...mislim da se razvija sve više i više i pretvara se možda u druge oblike, ali mislim da je to još uvijek u osnovi ta ljubav koja je bila na početku samo je malo promijenila oblik, kao što se život promijeni. - Matea

U populaciji često prevladava mišljenje da se ljudi ne mogu zauvijek voljeti. Tako su i neki od naših sudionika na pitanje o vječnosti ljubavi odgovorili u skladu s tim uvriježenim mišljenjem da ljudi ne ostaju zajedno iz ljubavi, nego iz nekih drugih razloga. Ti razlozi su najčešće financijski, praktični ili jednostavno navika.

„U početku je to ljubav, a kasnije je navika i lojalnost.“ - Mislav

„...ljudi ostaju u brakovima samo zbog navike, financijskog, stambenog ili ne znam kakvog stanja.“ - Zrinka

Kod nekih ljudi prevladava mišljenje kako ljubav nije ono što je nužno potrebno za održavanje i funkcioniranje odnosa, nego je potrebno nešto sasvim drugo kako bi partneri ostali zajedno. U skladu s tim mišljenjem, Bruno iznosi sljedeće:

„Budimo realni, koliko god to zvučalo glupo, seksistički, ne znam ni ja kako, ali jedino seks ili novac, ovisi u kojoj poziciji je osoba, održavaju vezu.“

Tema 4: Sukobi

Sukobi su sastavni dio svakog odnosa tako i onog romantičnog. No, sudionici svađe s partnerima ne smatraju nužno nečim negativnim. Neki od sudionika navode konkretne primjere u kojima dolazi do nesporazuma.

Partneri se svađaju oko nečega što smatraju svakodnevnim sitnicama:

„...a ne znam sad ako se gleda full mali konflikt, vrlo česti konflikt nam je, svađamo se oko stvari gdje ćemo ić jest kad smo skupa, šta će se jest ili kad ćemo se nać.“ - Gabriela

Do konflikta može doći i zbog različitih potreba koje osobe imaju, takvu razliku u potrebama sudionik opisuje na sljedeći način:

„Mojoj partnerici je trebalo puno više pažnje i puno više pitanja i puno više razgovora nego što je to bilo potrebno meni. I onda bi tu znalo dolaziti do nesuglasica i do rasprava.“ - Tomo

Kao što je već spominjano sličnosti među osobama su ono što doprinosi boljim i sretnijim odnosima, u skladu s tim u slučaju razlika među partnerima može doći nesuglasica. Na koji način različitosti uzrokuju konflikte opisuje Gabrijela:

„Još jedna negativna stavka je što zna doći do nesporazuma zato što je partner dosta flegmatičan, a ja sam malo eksplozivnija i control freak u nekim situacijama, a to ne ide jedno s drugim.“

Osobe nekada dopuštaju da loše raspoloženje ili neke druge negativne stvari koje su se dogodile utječu na njihove odnose. Ljudi često svoje negativno raspoloženje prenose u bliske odnose te se na neki način istresaju na osobama koje za to loše raspoloženje nisu zaslužne. U skladu s tim sudionici iznose kako osobno loše raspoloženje jednog od partnera može imati utjecaja na njihov odnos.

„Negativno je to šta znamo dopustit da loše stvari koje nam se dese pojedinačno i loša raspoloženja odraze na naš odnos.“ - David

„Ja na primjer dođem nervozan i živčan zbog posla ili ona dođe anksiozna i živčana zbog nečeg i onda kad joj velim tipa dodaj mi žlicu tu nastane konflikt zbog gluposti.“ – Marko

„Ne možemo oboje u svakom trenu bit u nekom dobrom moodu i onda nekad kad san ja u dobrom moodu, a ona u lošem, ne mogu shvatit zašto je ona u lošem. Šta joj se dešava, zašto je takva. Tako i obrnuto. Ali, ona tu ima više razumijevanja za mene, to moram priznat.“ - Marin

Posljednji citat upućuje na to da, kao posljedica lošeg raspoloženja, može nastati konflikt koji je potaknut nekakvom sitnicom, do kojeg ne bih došlo da osoba prvenstveno nije bila loše raspoložena.

5. Rasprava

Analizom transkripata provedenih intervjua izdvojeno je 11 tema koje okupljaju stavove i vjerovanja mladih osoba o njihovim partnerskim odnosima. Te teme su raspodijeljene u četiri šire kategorije pod nazivima: *Razvoj ljubavi*, *Što nam partner predstavlja*, *Bez truda nema uspjeha* i *Realna ljubav*.

Razvoj ljubavi okuplja teme koje govore o počecima ljubavnih odnosa naših sudionika, sudionici su u tom smislu pričali o tome što ih je kod partnera privuklo, koje su im karakteristike bile i jesu bitne, kako je protokom vremena došlo do razvoja osjećaja ljubavi i što je bilo potrebno da se taj osjećaj razvije. Sve navedeno je podijeljeno u dvije kategorije: *Početna privlačnost* i *Potrebno je vrijeme*. U potkategoriji *Početna privlačnost* sudionici su isticali kako na neki način možemo imati utjecaj tko će nam se svidjeti, ali da je u tom dijelu ključna odluka da osobi damo šansu da se odnos razvije u nešto više. Isto tako su sudionici

iskoristili priliku da istaknu što ih je privuklo kod fizičkog izgleda njihovih partnera. Također, sudionici djelomično smatraju da do privlačnosti dolazi spontano i imaju poteškoće s pronalaženjem riječi kojima bi opisali kako se ljubav dogodi. Fizička privlačnost je jedna od važnijih prediktora kada je u pitanju biranje partnera. Ovi nalazi su se pokazali točnima kod kratkoročnih veza, isto kao i kod dugoročnog partnerskog odnosa. Važnost fizičkog izgleda u odabiru partnera je neovisna o spolu i kulturi. Ono što poznajemo kao ljubav na prvi pogled je usko vezano uz fizičku privlačnost, ali ona je i spremnost osobe na razvoj osjećaja. Osobe koje smatraju svoju ljubav ljubavlju na prvi pogled kasnije imaju strastveniju vezu (Zsok, Haucke, De Wit i Barelds, 2017).

Tema *Potrebno je vrijeme* opisuje razvoj odnosa u smislu prvih izlazaka, načina upoznavanja partnera, dijeljenja intimnih trenutaka i zajedničkih aktivnosti. Langer i suradnici (2016, prema Schmid i Huber, 2019) navode da se novopečena ljubav, odnosno ljubav u početnim stadijima mijenja te da je to složen proces. Samim protokom vremena i razvojem odnosa osjećaji koje partneri imaju jedan prema drugome se mijenjaju. Na početku je odnos strastven, uzbudljiv, no kasnije to više postaje prijateljski odnos budući da osobe počinju dijeliti više zajedničkih iskustava i više se poznaju (Schmid i Huber, 2019). Tako su i naši sudionici dijelili svoje mišljenje o razvoju odnosa sa partnerima u kojima ističu važnost prvih susreta, razvoj osjećaja povjerenja, dijeljenje iskustava, stavova i emocija.

Teme u kojima sudionici pričaju o *Bliskosti* i *Zajedništvu* s partnerom okupljene su pod krovnom kategorijom *Što nam partner predstavlja*. Ove teme su izdvojene jer okupljaju izjave sudionika koje govore o tome što sudionici smatraju bitnim kod svog partnera i samog odnosa kako bi opisali što i koliko im partner znači. Kada su sudionici govorili o *Bliskosti* spominjali su poštivanje među partnerima, povjerenje koje se stječe tijekom vremena, poznavanje partnera čija je svrha predvidjeti partnerove osjećaje i ponašanje u određenim situacijama. Bliskost je pokazana kao i jedna od glavnih odrednica Sternbergove triangularne teorije ljubavi na prema kojoj bliskost i povezanost sačinjavaju emocionalni aspekt romantične veze (Lemieux i Hale, 2000). Sudionici su isticali osjećaj ugone koji prati njihovo provođenje vremena s partnerom, zajedničke aktivnosti i svakodnevni život. Sudionicima se čini bitnim da pred partnerom mogu biti opušteni i da nemaju problem s tim da budu ono što jesu. Međusobna podrška partnera bilo u privatnom, poslovnom ili nekog drugom smislu je ono što povećava osjećaj bliskosti kod mladih osoba.

Kako se radi o partnerskim odnosima, činilo se neizbježnim izdvojiti važnost *Zajedništva* kojeg su sudionici isticali. Motiv zajedništva se pojavljivao ne samo u izjavama o

suživotu, nego općenito kao potreba da osoba ne bude sama i da „ima nekog svog u životu“. Mi ljudi smo društvena bića i na neki način najbolje funkcioniramo u životu s drugom osobom, što je vidljivo i iz izjava sudionika. Ono što na poseban način pridonosi osjećaju zajedništva među partnerima jest njihova međusobna sličnost. Važno je naglasiti kako je u ovom istraživanju potvrđena teorija sličnosti prema kojoj sličnost u životnim planovima, ciljevima i općenito slični interesi partnera pridonose osjećaju zajedništva i lakšem funkcioniranju (Aronson i sur, 2005). Sudionici su isticali važnost sličnosti s partnerom na način da ona pridonosi svakodnevnom funkcioniranju, donošenju odluka te rješavanju sukoba.

Uspjeh romantične veze ne može doći sam od sebe, da bi odnos funkcionirao i trajao potrebno je više čimbenika, svi ti čimbenici o kojima su sudionici pričali okupljeni su u kategoriji koja se naziva *Bez truda nema uspjeha*. Ono što su svi sudionici u nekom dijelu intervjua spomenuli, bez iznimke, je važnost komunikacije u raznim oblicima. Odgovori koji naglašavaju koliko je komunikacija bitna u održavanju odnosa okupljeni su u temi pod nazivom *Komunikacija je sve*. Ona objedinjuje mišljenje sudionika o važnosti otvorene komunikacije, komunikacije u smislu rješavanja problema, ostvarenja kompromisa. Blažeka Kokorić (2007) iznosi važnost komunikacije u vidu podrške ili isprike, a osim toga naši sudionici su pokazali kako su spremni i priznati svoje propuste i segmente u kojima se oni mogu promijeniti kako bi njihova romantična veza bila bolja. Dobra komunikacija među partnerima je povezana sa većim zadovoljstvom u vezi (Blažeka Kokorić, 2007) stoga ne iznenađuje da su svi sudionici u nekom dijelu intervjua spomenuli komunikaciju kao ključnu karakteristiku za uspješnu vezu.

Briga za drugu osobu se odražavala kroz izjave sudionika o tome kako im je važno kako se partner osjeća, što je ono što bi se partneru svidjelo i što je to što bi partnera učinilo sretnim. Isto tako bitnim se pokazala spremnost osobe da radi na sebi kao i rad na odnosu, ali i priznavanje vlastitih slabosti. Sve je to obuhvaćeno u temi *Prilagodba*. Istaknuta tema koja govori o prilagodbi partnera u svrhu kvalitete odnosa je u skladu sa teorijama iz 1970-ih prema kojima je kvaliteta veze određena međusobnom prilagodbom partnera (Čudina-Obradović, 1998).

Tijekom analize intervjua kod većine sudionika je zapaženo da sudionici o početnoj privlačnosti, razvoju osjećaja, dakle samom početku veze pričaju na pomalo idealizirajući i mističan način, s prevladavajućim romantičnim stavom. Kako se radi o sudionicima koji su u vezama duže od godinu dana primjetno je kako, kada govorimo o svakodnevnom i trenutnom odnosu, sudionici imaju više realističan stav. Te ideje o *Realnoj ljubavi* okupljene su u

posljednjoj kategoriji u kojoj su izneseni stavovi o *Praktičnosti ljubavi, Strahovima, Promjenama u ljubavi, ali i Sukobima*.

U ovom dijelu su izdvojena vjerovanja sudionika o tome kako se partnerski odnos ne sastoji samo od lijepih trenutaka, već da u postoje i oni neugodni. Takvo viđenje odnosa ne podrazumijeva manje zadovoljstvo odnosom, što je u skladu s literaturom koja ilustrira da i najfunkcionalniji odnosi sadržavaju konflikte koji su praćeni neugodnom emocijama (Šakotić-Kurbalija, 2020). Također sudionici navode kako je moguća prolaznost ljubavi kao i praktičnost ti svi stavovi su oprečni onima o tome kako je ljubav spontana, mistična i tajanstvena kakva je uglavnom na početku. U okviru ove teme opisani su *Strahovi* sudionika koje vežu sa svoj odnos, ti strahovi se uglavnom vežu za strah od gubitka odnosa. Samim time što su sudionici pokazali strah od toga da izgube osobu s kojom su u vezi pokazuje koliko im je taj odnos bitan. Iz načina na koji sudionici opisuju strah od prekida odnosa je vidljivo koliko su vezani za svoje partnere. Osim straha od gubitka odnosa sudionici, koji su ili su bili u vezama na daljinu su pričali o svojim strahovima vezanim za održavanje veze na daljinu. Ovaj problem veze na daljinu možda ne bi bio toliko prisutan u istraživanju da je sudjelovala neka druga populacija. Naime, kako se radi o mlađim osobama neki od njih su još uvijek studenti koji studiraju izvan mjesta prebivališta, njihov partner studira izvan mjesta prebivališta ili su se partneri odlučili na studij u različitim gradovima. Također, ima sudionika koji su bili u vezi na daljinu, ali sada pričaju o strahovima koje su nekada imali.

Jasno je da ljubav nije uvijek ista, baš kao i drugi odnosi u životu ona može imati različite faze i stadije razvoja. Ponekad u romantičnim odnosima ljubav izblijedi ali, prema našim sudionicima, osobe ostaju zajedno iz nekih praktičnih, financijskih razloga ili zbog djece. Zanimljivo je kako nijedan sudionik nije spomenuo kako ljubav može završiti prekidom, takav nalaz je pomalo čudan, no moguće je objašnjenje da su svi sudionici trenutno zadovoljni sa svojim odnosom i ne žele da taj odnos završi unatoč mogućim problemima. Dakle, oni iznose kako je moguće da ljubav poprimi drugi oblik, da se promijeni, da nestane, no ne spominju mogući kraj odnosa kao posljedicu. Ali spominju kako bi im teško bilo da, hipotetski, dođe do prekida. Moguće je da na taj način sudionici pokazuju kako je bitan trud čak i kada se čini da je nemoguće spasiti odnos te pokazuju nadu u vječnu ljubav.

Ljudi često vjeruju da je ljubav „slijepa“ i kako radi ljubavi radimo neke nelogične i pomalo neobične stvari. Za razliku od tih vjerovanja, naši su sudionici u više navrata izrazili mišljenje o ljubavnom odnosu kao o odnosu u kojem stvari funkcioniraju sasvim logično. Osim logičnosti u odnosu, sudionici ističu kako im je bitno da kraj sebe imaju nekoga tko će

im pomoći i kome će oni pomoći. Navedena razmišljanja su okupljena u potkategoriji pod nazivom *Praktičnost*.

Sastavni dio romantičnog odnosa su i svađe, odnosno *Sukobi*. Neki autori smatraju da način rješavanja sukoba dosta govori o prirodi pojedinog odnosa (Blažeka Kokorić, 2007). Zanimljivo je da sudionici sukobe ne smatraju nečim u potpunosti negativnim. Svi sudionici su objašnjavali kako je tijekom sukoba najbitnije imati dobru komunikaciju. Pod načinima rješavanja sukoba sudionici su imali različite ideje, odnosno iznosili su različite načine na koje s partnerom komuniciraju kada su u pitanju sukobi. Neki od njih žele odmah, bez odgađanja riješiti problem, neki pak iznose da je ponekad potrebno pustiti problem pa pokušati doći do rješenja kada se dojmovi slegnu. Ali svi sudionici, bez iznimke smatraju da se sukob mora riješiti bez obzira koji način komunikacije koristili pri njegovom rješavanju. Iz odgovora sudionika vidljivo je da tijekom rješavanja sukoba koriste konstruktivna ponašanja kao što su isprika, podrška i diskusija (Papp i sur, 2002). Ono što sudionici navode kao najčešći uzrok svađa su zapravo svakodnevne stvari koje oni smatraju sitnicama.

Hojjat (2000) u svom istraživanju navodi razlike među spolovima kada je u pitanju komunikacija pri rješavanju sukoba. Navedeno istraživanje ilustrira da su muškarci oni koji češće riješe probleme dok žene imaju aktivnu ulogu u rješavanju sukoba. Prethodno izneseni rezultati nisu u skladu s rezultatima ovog istraživanja. Muškarci koji su sudjelovali u ovom istraživanju su jednako kao žene iznosili važnost aktivnog rješavanja problema, bez izbjegavanja. Mogući takvi nalazi su upravo u prirodi samog istraživanja, odnosno može se pretpostaviti da su muškarci, koji aktivno sudjeluju u radu na odnosu, oni za koje je vjerojatnije da će pristati sudjelovati u ovakvim istraživanjima.

Ono što je zanimljivo istaknuti je da se parovi svađaju radi nekakvih različitosti, dakle kada su u pitanju različite želje, potrebe i interesi među osobama dolazi do sukoba. Navedeno je u skladu s teorijom sličnosti koja jasno nalaže da su sličnosti ono što vezu čini uspješnom i stabilnom. Ako su partneri slični samim time njihovo zadovoljstvo odnosom raste, a s time i vjerojatnost da će taj odnos potrajati (Caspi i Herber, 1990, prema Berk, 2008). Na tragu toga, sasvim je logično da kada su u pitanju različitosti dolazi do razmirica. Prema Aronson i suradnicima (2005) u slučaju da su interesi, stavovi, vrijednosti, podrijetlo ili neke druge karakteristike koje pojedinci smatraju bitnima zajedničke kod oba partnera, procjenjuje se da će osobe biti zadovoljnije u vezi. Do nesuglasica među partnerima može doći i kada su u pitanju različite potrebe svakog od partnera, oni međusobno moraju naučiti zadovoljiti i

iskazivati potrebe jedno drugoga kako bi se romantična veza održala (Stefanović Stanojević i Nedeljković, 2013).

Loše raspoloženje nas samih nesumnjivo utječe na našu svakodnevicu tako i na odnose time je neizbježno da utječe i na partnerske odnose. Canary i suradnici (2001) iznose kako do sukoba dolazi u slučaju kada partneri provode mnogo vremena zajedno. U slučaju kada partneri provode više vremena zajedno, jedni druge vide u raznim emocionalnim stanjima. Sudionici su iznosili da do sukoba među partnerima dolazi ako su pojedinačno partneri loše raspoloženi, pa to raspoloženje donesu u odnos ili se pod utjecajem lošijeg raspoloženja lošije odnose prema partneru. Također, jedan sudionik navodi kako do sukoba s partnericom dolazi u slučaju da su njihova raspoloženja različita, odnosno u slučaju da je jedno od njih dobro raspoloženo, a drugo loše pa u tom trenutku dolazi do različitih energija i samim time do razmirica.

Ograničenja ovog istraživanja su ta što su u istraživanju sudjelovale mlade osobe koje nemaju puno iskustva u romantičnim odnosima te nisu u mogućnosti poimanja ovog romantičnog odnosa, u kojem su trenutno, uspoređivati s nekim prethodnim iskustvima. Moguća je i idealizacija partnera i odnosa upravo zbog nedostatka iskustva. Također je moguća poteškoća u generalizaciji rezultata to što je većina sudionika iz južnih krajeva Hrvatske, ali i većina sudionika su mlade osobe koje žive u većim hrvatskim gradovima stoga nemamo uvid u ljubavne odnose mladih osoba iz ruralnih područja. Za odabir sudionika u istraživanje je korištena tehnika snježne grude stoga nisu obuhvaćeni sudionici iz svih dijelova Hrvatske. Još jedan mogući nedostatak istraživanja, a vezan je za korištenje tehnike snježne grude može biti taj što sudionici mogu biti slični. U ovom slučaju sudionici do kojih smo došli korištenjem ove tehnike mogu imati slične stavove i poglede na partnerske odnose.

Istraživanjem je dobiven dublji uvid u stavove mladih osoba o vlastitim partnerskim odnosima. Istraživanje nam ilustrira što je to bitno mladim ljudima kako bi bili zadovoljni partnerskim odnosom, što je ono što im smeta, što je ono što olakšava funkcioniranje u paru te koji su konstruktivni načini rješavanja sukoba.

Nalazi ovog istraživanja mogu poslužiti kao temelj za buduća istraživanja u kojima će se pomoću navedenih kategorija moći provjeravati uspješnost i dugotrajnost partnerskih odnosa. U budućim istraživanjima bi bilo korisno ispitati funkcioniranje onih mladih osoba koje nisu toliko zadovoljne svojom vezom, obzirom da su sudionici ovog istraživanja pokazali visoki stupanj zadovoljstva svojim romantičnim odnosom. Također bi bilo korisno drugačije

uzorkovanje sudionika, na način na koji bi bili obuhvaćeni mladi ljudi iz svih dijelova Hrvatske, kao i mladi ljudi sa različitim stupnjem obrazovanja.

6. Zaključak

U ovom istraživanju nas je zanimalo što mlađe odrasle osobe misle o ljubavi, točnije o svom romantičnom odnosu kako bismo kroz njihove odgovore mogli vidjeti koje su neke odrednice koje obilježavaju partnerske odnose. Vjerovanja mlađih odraslih osoba su nam u ovom istraživanju bila zanimljiva upravo zbog toga jer su to, najčešće, godine kada osobe stupaju u prve ozbiljnije romantične odnose. Korištenjem kvalitativne analize pokušali smo dobiti dublji uvid u to što mlade osobe misle o svojoj romantičnoj vezi.

Pomoću tematske analize provedenih 20 intervjua utvrđeno je 11 potkategorija koje su se javljale u odgovorima sudionika. Te potkategorije su obuhvaćene s 4 kategorije koje okupljaju specifične teme. 4 potkategorije su: *Razvoj ljubavi*, *Što nam partner predstavlja*, *Bez truda nema uspjeha* i *Realna ljubav*.

Razvoj ljubavi je krovna tema koja obuhvaća podteme: *Početna privlačnost* i *Potrebno je vrijeme*. U ovoj kategoriji opisani su počeci ljubavnih veza sudionika. Navedene teme obuhvaćaju odgovore o tome što je sudionike privuklo kod partnera, koje su karakteristike koje su im kod partnera bitne, kako je došlo do ljubavi. Sudionici su u tim odgovorima opisivali način na koji je došlo do upoznavanja, izlaske i razvoj samog odnosa.

Sudionici su tijekom intervjua pričali o *Bliskosti* i *Zajedništvu* kojeg osjećaju s partnerima te su potkategorije su obuhvaćene kategorijom koja se zove *Što nam partner predstavlja*. Ove kategorije i potkategorije nam govore o tome kako je sudionicima bitno da u partneru imaju osobu koja im je bliska, u koju imaju povjerenja, s kojom se osjećaju ugodno, ali i da je ključno da se partneri dobro poznaju i mogu jedno pred drugim biti ono što jesu. Također je sudionicima jako važno da im je partner sličan po nekim karakteristikama koje su za njih bitne, ali i da imaju nekoga kako ne bi bili usamljeni.

Bez truda nema uspjeha je kategorija koja se sastoji od potkategorija: *Komunikacija je sve*, *Brigu za drugu osobu* i *Prilagodbu*. Iz odgovora sudionika se dalo zaključiti da smatraju kako sreća i zadovoljstvo romantičnim odnosom ne dolaze sami od sebe te da su stvari kao što

je kompromis, otvorenost, briga za potrebe druge osobe te rad na sebi, ali i na odnosu ono što je ključno za dugotrajnost i funkcionalnost odnosa.

Realna ljubav okuplja izjave sudionika o: *Strahovima, Praktičnosti, Promjenama u ljubavi i Sukobima*. U ovom dijelu su istaknute izjave sudionika iz kojih izostaje romantiziranje odnosa. Ove teme nam donose svakodnevne probleme s kojima se sudionici susreću kada je u pitanju njihova romantična veza, sukobe, stavove o prolaznosti ljubavi i promjeni ljubavi kao i njenoj praktičnosti.

Ovo istraživanje nam donosi nalaze koji govore o tome da mlade osobe na svoje odnose gledaju kao na nešto pozitivno, smatraju da su njihovi odnosi s partnerima dobri te ih smatraju važnima. Isto tako mišljenja su da se u odnosu treba puno truditi kako bi odnos bio funkcionalan, kvalitetan i kako bi ljubav bila dugotrajna. Vidljivo je da su sudionici realni u svojim očekivanjima od odnosa, svjesni su pozitivnih i negativnih strana.

Rezultati provedenog istraživanja su u skladu s nekim od teorija o partnerskim odnosima kao što su triangularna i teorija jednakosti te nam daje dublji uvid u razmišljanja i stavove mladih u Hrvatskoj osoba o vlastitim romantičnim vezama. U budućnosti je moguće provesti longitudinalno istraživanje na način da bi se kod sudionika provjerio način funkcioniranja i zadovoljstvo vezom u nekoj budućoj vremenskoj točki, ukoliko veza još bude postojala, te bi se na taj način provjerile eventualne razlike u odnosima koje su nastale protokom vremena.

7. Literatura

- Actu, Y. i Ilhan, T. (2017). Individuals` Life Satisfaction in the Early Adulthood Period Based on Levinson`s theory. *Educational Sciences: Theory and Pracice*, 17(4), 1383-1403.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Mate.
- Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Naklada Slap.
- Blažeka Kokorić, S. (2007). Rješavanje partnerskih sukoba s obzirom na spol partnera, iskustvo i trajanje partnerskog odnosa. *Ljetopis socijalnog rada*, 14(1), 5-26.
- Blažeka Kokorić, S. i Gabrić, M. (2009). Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. *Ljetopis socijalnog rada*, 16(3), 551-572.
- Braun, V. i Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Brennan, K. A. i Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267-283.
- Bouchard, G., Sabourin, S., Lussier, Y., Wright, J. i Richer, C. (1998). Predictive validity of coping strategies on marital satisfaction: Cross-sectional and longitudinal evidence. *Journal of Family Psychology*, 12(1), 112-131
- Buss, D. M. (2001). Human nature and culture: An evolutionary psychological perspective. *Journal of Personality*, 69(6), 955-978.
- Canary, D. J., Cupach, W. R. i Serpe, R. T. (2001). A competence-based approach to examining interpersonal conflict – Test od a longitudinal model. *Communication Research*, 28(1), 79-104.
- Crockett, L. J. i Randall, B. A. (2006). Linking adolescent family and peer relationships to the quality of young adult romantic relationships: The mediating role of conflict tactics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(5), 761-780.
- Čović, M. (2014). *Odnos između crta ličnosti tamne trijade i nekih aspekata kvalitete veze kod ljubavnih partnera*. Diplomski rad, Osijek: Filozofski fakultet.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (1998). Utjecaj socio-ekonomskog položaja obitelji na bračne, obiteljske i socijalizacijske procese. *Revija za sociologiju*, 29(1-2), 27-47.
- Dion, K. K., i Dion, K. L. (1993). Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal and Social Issues*, 49(3), 53-69.
- Hojjat, M. (2000). Seks differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 598-617.
- Galo, L. C. i Smith, T. W. (2001). Attachment style in marriage: Adjustment and responses to interaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 263-289.
- Gao, G. (2001). Intimacy, passion, and commitment in Chinese and US American romantic relationships. *International Journal of Intercultural Relations*, 25(3), 329-342.
- Gayle, B. M., Preiss, R. W., i Allen, M. (2002). A meta-analytic interpretation of intimate and nonintimate interpersonal conflict. *Interpersonal communication research: Advances through meta-analysis*, 345-368.
- Koračević, K. (1999). Novije promjene u življenju i shvaćanju braka i obitelji. *Bogoslovska smotra*, 69(2-3), 271-283.
- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and social psychology bulletin*, 3(2), 173-182.
- Lemieux, R. i Hale, J. L. (1999). Intimacy, passion and commitment in young romantic relationship: successfully measuring the triangular theory of love. *Psychology Reports*, 85, 497-503.
- Lemieux R. i Hale, J. L. (2000). Intimacy, passion and commitment among married individuals: further testing of the triangular theory of love. *Psychological Reports*, 87, 941-948.
- Luo, S. i Klohnen, C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 304-326.

- Madey, S. F. i Rodgers L. (2009). The effect of attachment and Sternberg's triangular theory of love on relationship satisfaction. *Individual Differences Research*, 7(2), 76-84.
- Mikulincer, M. i Goodman, G. S. (2006). *Dynamics of romantic love: Attachment, Caregiving, and sex*. Guilford press.
- Milas, G. (2008). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (1998). Bračna kvaliteta: poimanje, uzroci i posljedice. *Društvena istraživanja*, 7(4-5(36-37)), 659-682.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2000). Correlates of subjective global marital satisfaction in women. *Društvena istraživanja*, 9(1), 41-65.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2006). Marital partners income as a determinant of marriage quality. *Social Research-Journal of General Social Issues*, 15, 117-139.
- Paap, L. M., Cummings, E. M. i Goeke - Morey, M. C. (2002). Marital conflict in the home when children are present versus absent. *Developmental Psychology*, 38(5), 775-778.
- Reeve, J. (2010). Razumijevanje motivacije i emocija. Naklada Slap.
- Rakočević-Medojević, D. (2016). Rani stilovi afektivne vezanosti kao prediktori kvaliteta partnerskih veza i razvoda braka. *Sociološka luča*, X(1), 39-49.
- Schmid, D. A. i Huber, F. (2019). Brand love: Emotionality and development of its elements across the relationship lifecycle. *Psychology & Marketing*, 36(4), 305-320.
- Sprecher, S. i Fehr, B. (2006). Enhancement of mood and self-esteem as a result of giving and receiving compassionate love. *Current Research in Social Psychology*, 11(16), 227-242.
- Stefanović Stanojević, T. i Nedeljković, J. (2013). Ljubavni odnosi kao trojstvo: afektivna vezanost, pažnja i seks. U: S. Vidanovic, N. Miličević, J. Opsenica Košić (ur.), *Razvoj i mentalno zdravlje*, 45-61. Niš: Izdavački centar Univerzitet u Nišu.
- Stewart, S., Stinnett, H. i Rosenfeld, L. B. (2000). Sex differences in desired characteristics of short-term and long-term relationship partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(6), 843-853.
- Stone, A. A. i Neale, J. M. (1984). New measures of daily coping: Development and preliminary results. *Journal of personality and social psychology*, 46(4), 892-906.
- Šakotuić-Kurbalija, J. (2020). *Brak i stres: Funkcionalni i disfunkcionalni partnerski odnosi*.
- Tadinac, M., Kamenov, Ž., Jelić, M. i Hromatko I. (2007). *Što ljubavnu vezu čini uspješnom?* Izvještaj s XV. Ljetne psihologijske škole.
- Volenik, A., Kokorić, B. S. i Laklija, M. (2021). Analiza različitih aspekata partnerskih odnosa kod polaznika zaručičkih tečajeva i važnost vjere u njihovu životu. *Obnovljeni život*, 76(1), 97-111.
- Watson, D., Hubbard, B. i Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationship: Evidence from self- and partners-ratings. *Journal of Personality*, 68, 413-449.

Zsok, F., Haucke, M., De Wit, C. Y. i Barelds, D. P. (2017). What kind of love is love at first sight? An Empirical investigation. *Personal Relationships*, 24(4), 869-885.

Žugić, Z. (2002). Vlasta Ilišin, Furio Radin (ur.): Mladi uoči trećeg milenija. *Politička misao*, 39(3), 189-193.

8. Dodatak

Prilog 1. Okvirna pitanja za intervju

ŠTO JE LJUBAV

Što bi za Vas bila ljubav?

Koja je razlika između ljubavi i partnerskog odnosa?

Kako biste opisali svoj odnos s partnerom?

POČETAK LJUBAVI

Kako je došlo do ljubavi u Vašem slučaju?

Kako ste upoznali partnera/partnericu?

Koje su Vas karakteristike kod partnera privukle?

Vjerujete li da ljudi biraju prema kome će razviti ljubav?

ODRŽAVANJE PARTNERSKOG ODNOSA

Koje su zajedničke aktivnosti, odnosno način provođenja zajedničkog vremena s partnerom?

Na koji način Vi i partner pridonosite kvaliteti Vašeg odnosa?

Koje su glavne pozitivne i negativne strane u Vašem odnosu?

TRAJANJE PARTNERSKOG ODNOSA

Donosite li Vi i partner zajednički bitne odluke?

Imate li vi i partner zajedničke planove za budućnost?

Vjerujete li da ljubav može trajati zauvijek?

ZAJEDNIČKI ŽIVOT

Živate li s partnerom?

Ako da, kada i nakon koliko vremena ste odlučili živjeti zajedno?

Što Vas je potaklo na zajednički život?

Ako ne, koji su razlozi za to?

Planirate li zajednički život?

Koji su razlozi za početak zajedničkog života?

PROBLEMI U PARTNERSKOJ VEZI

Oko čega nastaju najčešći konflikti u vezi?

Koji su načini na koje rješavate konflikte?

VAŽNOST PARTNERSKOG ODNOSA

Kolika je važan taj odnos u Vašem životu i zbog čega?